

Nr 104

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

För utbyggande av karolinska sjukhuset föreslås ett investeringsanslag av 3 325 000 kronor. Av anslaget avses 1 200 000 kronor för uppförande av nybyggnad för bakteriologiska och kemiska centrallaboratorier samt blodgivarcentral, 350 000 kronor för anordnande av kulvert och framdragande av kallvattenledning mellan lungklinikerna och Norrbackainstitutet, 650 000 kronor för utökade lokaler för administrationen och militärapoteket, 500 000 kronor för uppförande av personalbostäder, 500 000 kronor för uppförande av nybyggnad för nervkliniker samt 125 000 kronor till utredningsarbeten beträffande nya byggnadsföretag.

Till utrustning vid karolinska sjukhuset föreslås anvisande av ett reservationsanslag av 290 000 kronor.

Riksdagen föreslås skola godkänna vissa grunder för ekonomiskt samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting angående uppförande och drift av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset.

Förslag framlägges om avtal mellan staten, Stockholms stad, Stockholms läns landsting och Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn angående om- och tillbyggnad av vårdanstalten, bl. a. för inrättande av en ungdomspsykiatrisk avdelning, m. m. I anslutning härtill äskas ett reser-

1 --- Bihang till riksdagens protokoll 1957. 1 saml. Nr 104

tionsanslag av 166 000 kronor såsom bidrag till vissa förbättringsarbeten vid vårdanstalten.

Vidare framlägges förslag om uppförande av nybyggnad för den barnpsykiatriska avdelningen vid lasarettet i Lund.

Slutligen föreslås, att ett reservationsanslag om 2 104 500 kronor anvisas till bidrag till vissa ombyggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars
1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1957/58 beräkna följande anslag, nämligen dels under punkten 54 till Karolinska sjukhuset: Utrustning ett reservationsanslag av 300 000 kronor, dels ock under punkten 71 till Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m. ett reservationsanslag av 2 569 500 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten, inrikesdepartementet, statens allmänna fastighetsfond, punkten 4, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utbyggande av karolinska sjukhuset för budgetåret 1957/58 beräkna ett investeringsanslag av 3 325 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga dessa anslagsfrågor till fortsatt behandling. I samband därmed torde jag få anmäla uppkomna frågor om dels godkännande av avtal rörande uppförande och drift av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset, dels anvisande av medel till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, dels ock uppförande av nybyggnad för barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund.

Utbyggande av Karolinska sjukhuset

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 2 703 000 kronor.

Förslag

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande hemställer i skrivelser den 28 september 1956 samt den 9 och 21 februari 1957 om anvisande för nästa budgetår av 4 475 00 kronor till kostnaderna för i följande sammanställning angivna ändamål:

1. Uppförande av bakteriologiskt centrallaboratorium och blodgivarcentral	1 200 000
2. Uppförande av kemiskt centrallaboratorium	500 000
3. Anordnande av kulvertförbindelse mellan lungkliniker och Norrbackainstitutet	250 000
4. Anläggande av en kallvattenledning mellan lungkliniker och Norrbackainstitutet	100 000
5. Utökade lokaler för administrationen	500 000
6. Utökade lokaler för militärapoteket	800 000
7. Uppförande av personalbostäder	500 000
8. Uppförande av nervkliniker	500 000
9. Utredningsmedel	125 000
	4 475 000

Motiv

1) Sedan 1951 års riksdag fattat principbeslut angående centrallaboratoriernas lokalfrågor, framlade kommittén i sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 — med angivande, att dessa frågor av närmare angivna skäl måste behandlas från delvis nya utgångspunkter — förslag till lösning i första hand av bakteriologiska centrallaboratoriets och blodgivarcentralens lokalprogram genom uppförande för dessa institutioner av en nybyggnad för en beräknad kostnad av 4 600 000 kronor. Beträffande de fysiologiska och kemiska centrallaboratoriernas lokalprogram framhöll kommittén, att den avsåge att framlägga förslag till lösning härav, så snart erfarenhet vunnits av den av besparingssakkunniga vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet verkställda översynen av laboratorieverksamheten vid karolinska sjukhuset. Det av kommittén utarbetade förslaget till nybyggnad för bakteriologiska laboratoriet och blodgivarcentralen vore dock utformat på sådant sätt, att nya lokaler för det kemiska centrallaboratoriet skulle kunna anknytas till nybyggnaden såsom en andra utbyggnadsetapp genom en påbyggnad av densamma. Det av kommittén sålunda framlagda nybyggnadsförslaget jämte kostnadsberäkningar har sedermera slutligt godtagits av riksdagen, som för budgetåren 1955/57 anvisat tillhoppa 1 300 000 kronor för ändamålet. Kommittén räknar med att byggnadsföretaget skall kunna påbörjas under hösten 1956 samt att medelsanvisning för ändamålet kommer att påkallas under budgetåren 1957/60. För budgetåret 1957/58 erfordras 1 200 000 kronor.

2) Efter samråd med förenämnda besparingssakkunniga, direktionen för karolinska sjukhuset, centrala sjukvårdsberedningen och lärarkollegiet vid

karolinska institutet har kommittén utarbetat förslag till lösning även av kemiska centrallaboratoriets lokalfråga. Enligt kommitténs förslag avses laboratoriet — såsom tidigare förutsatts — skola förläggas till en påbyggnad i tre våningsplan till nybyggnaden för bakteriologiska laboratoriet. Av till det kemiska laboratoriet hörande lokaler förlägges rutinlaboratoriet m. m. till våningsplanen 3 och 4 trappor, medan lokaler för undervisning och forskning avses inrymda i våningsplanet 5 trappor, på sätt framgår av i ärendet överlämnade skissritningar. Laboratoriets djurstallar föreslås förlagda i en byggnad väster om bakteriologiska laboratoriets djurflygel. Kostnaderna för uppförande av kemiska centrallaboratoriet jämte djurstallar har av kommittén uppskattats till 4 200 000 kronor. Då nybyggnaden för laboratoriet avses skola utföras såsom en påbyggnad av bakteriologiska centrallaboratoriet, måste planeringsarbetet för de båda laboratorierna ske i ett sammanhang. Det är med hänsyn härtill nödvändigt, att statsmakterna nu tar ställning till kommitténs förslag. Byggnadsföretaget torde kunna påbörjas hösten 1957. Medelsbehovet för budgetåret 1957/58 utgör 500 000 kronor.

3)–4) I sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 hemställde kommittén om anvisande av tillhoppa 350 000 kronor för anordnande av en kulvertförbindelse och en kallvattenledning mellan lungklinikerna och Norrbackainstitutet. Vid anmälan i 1956 års statsverksproposition av denna fråga sade sig departementschefen vara av den uppfattningen, att med medelsanvisning för ändamålet kunde anstå till ett senare budgetår. Enligt vad kommittén inhämtat befinner sig Norrbackainstitutets pannor i starkt förslitet skick. Med hänsyn härtill framstår det enligt kommitténs mening såsom angeläget, att åtgärder snarast vidtages i syfte att undanröja risken för pannhaveri. Kommittén hemställer därför, att 350 000 kronor beräknas för nästa budgetår för förenämnda ändamål.

5) 1951 års generalplan för karolinska sjukhuset innefattar uppförande för militärapoteket av en nybyggnad i fyra våningsplan, förlagd till sjukhusområdets östra del norr om entréplatsen framför radiumhemmet. Enligt generalplanen beräknas vidare militärapotekets nuvarande lokaler i den på sjukhusområdets norra del belägna entrébyggnaden efter apotekets avflyttning kunna övertagas av sjukhusets administration i samband varmed en påbyggnad av entrébyggnaden överväges för att tillgodose ett eventuellt ytterligare ökat lokalbehov för administrationen.

Sedan en översyn av generalplanen i denna del verkställts, har kommittén funnit sig böra framlägga förslag till revidering av generalplanen i vad avser de planerade lokalerna för sjukhusadministrationen och militärapoteket.

De av administrationen f. n. disponerade lokalerna är huvudsakligen förlagda till bottenvåningen i västra sköterskehemmet. Enligt uppgift från sjukhusdirektionen framstår en utökning av lokalerna redan under nästa budgetår såsom nödvändig med hänsyn till den ökade personalkadern. På

grund härav har kommittén undersökt förutsättningarna för att nå en lösning av administrationens lokalfråga, varigenom lokalbehovet skulle kunna tillgodoses med mindre tidsutdräkt än generalplanen förutsätter. En möjlighet härtill finnes genom ianspråktagande för ändamålet av södra hälften av våningsplanet 1 trappa i västra sköterskehemmet, varvid ersättning bör beredas på annat sätt för de bostäder, som härigenom utgår. Kommitténs förslag till ombyggnad av sköterskehemmet, som framgår av överlämnade skissritningar, innefattar även viss omändring av administrationslokalerna i bottenvåningen samt utökning av i källarvåningen befintliga arkivutrymmen. Kostnaderna för ombyggnaden uppskattas till 500 000 kronor, vilket belopp i sin helhet erfordras under nästa budgetår.

6) Sjukhusets entrébyggnad, i vilken militärapoteket är inrymt, omfattar tre våningsplan: källar-, souterräng- och bottenvåning. Byggnaden inrymer förutom apotekslokaler även lokaler för det till sjukhuset förlagda postkontoret.

Ett bifall till kommitténs förut redovisade förslag om tillgodoseende av sjukhusadministrationens lokalbehov skulle möjliggöra en mindre kostnadskrävande lösning av militärapotekets lokalfråga än vad som förutsattes i 1951 års generalplan. Utökade lokalutrymmen skulle nämligen vid en dylik lösning kunna beredas militärapoteket genom en utbyggnad av entrébyggnaden, varvid behovet av en nybyggnad för apoteket skulle bortfalla. Den härigenom uppkommande kostnadsbesparingen har av kommittén beräknats till omkring 300 000 kronor. Härtill kommer, att det markområde, som avsetts för uppförande av nybyggnaden, skulle kunna disponeras för tillgodoseende av andra framtida utbyggnadsbehov, vilket är av stor fördel.

I anslutning till framläggandet av 1951 års generalplan framhöll kommittén såsom sin uppfattning, att militärapoteket inom sina nuvarande lokaler icke kunde utan mycket stora svårigheter fullgöra uppgiften att förse karolinska sjukhuset med läkemedel. Genom den utbyggnad av sjukhuset, som ägt rum sedan detta uttalande gjordes, har svårigheterna ytterligare skärpts. En utökning av apotekets lokaler måste enligt kommitténs mening nu komma till stånd. Kommittén föreslår, att militärapotekets lokalbehov tillgodoses genom dels en utbyggnad av entrébyggnadens källar- och souterrängvåningar mot norr, dels ock en påbyggnad av bottenvåningen med ett våningsplan. Enligt detta förslag skulle till den utökade souterrängvåningen förläggas officin med entré för allmänheten, in- och utlämningslokaler ävensom lokaler för postkontoret under det att den nya våningen 1 trappa skulle inrymma expeditionslokaler och sterilavdelning. Förslaget förutsätter därjämte ombyggnad av vissa befintliga lokaler på sätt framgår av upprättade skissritningar. Den totala kostnaden för det utökade militärapoteket jämte ombyggnaden av befintliga lokaler uppskattas till 2 000 000 kronor. Härav erfordras för budgetåret 1957/58 800 000 kronor.

7) Genom beslut den 4 maj 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadskom-

mittén att verkställa utredning rörande tillgodoseende av behovet av bostäder för vid karolinska sjukhuset anställd personal. Vid uppdragets fullgörande hade kommittén i första hand att utreda, i vad mån bostadsbehovet kunde tillgodoses i den allmänna bostadsmarknaden. Skulle därvid befinnas, att ett tillräckligt antal bostäder icke kunde anskaffas i den öppna marknaden, hade kommittén att pröva de övriga alternativ till lösning av bostadsfrågan, som kunde erbjuda sig.

Kommittén har låtit verkställa en utredning angående behovet av personalbostäder vid karolinska sjukhuset. Av denna utredning framgår bl. a. följande.

Av de cirka 450 sjuksköterskor, som f. n. är anställda vid karolinska sjukhuset, har 260 tjänstebostad, varav flertalet inom sjukhusområdet. Tillgången på sjuksköterskebostäder kan i dagens läge anses relativt tillfredsställande. Under år 1957 i samband med omändring av en bostadsvåning i sköterskehemmet till administrationslokaler uppkommer emellertid ett behov av ytterligare 14 lägenheter, varav 2 dubletter och 12 enkelrum. Man måste även räkna med, att antalet sjuksköterskor vid befintliga vårdavdelningar sannolikt kommer att öka under de närmaste åren. Beträffande sjukvårds- och ekonomibiträden är bostadssituationen väsentligt sämre. Av sjukhusets nuvarande cirka 900 sjukvårds- och ekonomibiträden tillhandahålles omkring 240 bostäder genom sjukhusets försorg. Brist på biträdespersonal föreligger ständigt, när sjukhuset icke har tillräckligt med bostäder lämpade för sådan personal och därför icke kan tillgodogöra sig det överskott på biträdespersonal, som finns i landsorten. Kvaliteten på personalen blir lidande av att avgörande för vederbörandes anställande icke blir lämpligheten för arbetet utan huruvida vederbörande har eller kan anskaffa bostad. För att erhålla en tillfredsställande personalrekrytering vid nu befintliga kliniker skulle erfordras ytterligare minst 200 bostäder för biträdespersonal.

Vid en beräkning av bostadsbehovet måste emellertid hänsyn även tagas till tillkomsten av ytterligare beslutade nytillkommande kliniker. *Lungklinikernas* personalstat upptager 57 sjuksköterskor och cirka 130 sjukvårds- och ekonomibiträden. Härtill kommer ett konstant behov av vikarier, som kan uppskattas till 10—15 procent av totalantalet. Bostadsbehovet beräknas till 50 bostäder för sjuksköterskor och 70 för biträden eller tillhoppa 120 bostäder. *Alkoholklinikens* tillkomst beräknas medföra behov av 15 sjuksköterske- och 15 biträdesbostäder eller sammanlagt 30 bostäder. *Ortopediska klinikens* överflyttning till karolinska sjukhuset förutsättes kunna ske utan bostadstillskott under förutsättning bl. a., att de bostäder, som nu disponeras av motsvarande personal vid Norrbackainstitutet, får övertagas av karolinska sjukhuset. För *nervklinikernas* personal uppskattas behovet av bostäder under förutsättning att viss personal medföljer från serafimerlasarettet och har egna bostäder till 25 sjuksköterske- och 40—50 biträdesbostäder. Bostadsbehovet under åren 1957—1961 kan således sammanfattas sålunda, att snarast erfordras 200 bostäder, under år 1957 134 bostäder, under år 1958 30 bostäder samt under åren 1959—1961 90—120 bostäder.

I en den 20 april 1956 dagtecknad promemoria har drätselkammaren i Solna stad förklarar, att staden kan förbinda sig att under andra halvåret 1957 anvisa 80 lägenheter av önskad storlek. Under åren 1958—1961 kan

genom stadens försorg ytterligare 185 lägenheter ställas till förfogande under förutsättning att staden medgives rätt att av Kronan förvärva visst markområde. Det 80-tal bostäder, som kan påräknas under andra halvåret 1957 genom medverkan av Solna stad, förbättrar bostadssituationen men täcker icke lungklinikernas behov och erbjuder ingen lättnad i nuvarande bristsituation. Det antal lägenheter, som under åren 1958—1961 kan tillhandahållas genom stadens försorg, täcker icke det behov, som uppstår då ytterligare nya kliniker öppnas, såvida icke exceptionellt förbättrade förhållanden skulle inträda på bostadsmarknaden. För att åtminstone delvis säkra rekryteringen av personal till nuvarande och närmast i tiden tillkommande kliniker bör därför på sjukhusets område uppföras ett bostadshus med omkring 200 lägenheter.

Kommittén framhåller sammanfattningsvis, att behovet av bostäder för personal vid karolinska sjukhuset under åren 1957—61 kan uppskattas till omkring 450 å 475 lägenheter, att olika undersökningar tidigare gjorts för att tillgodose detta behov i den allmänna bostadsmarknaden, varvid framgått att Solna stad under vissa förutsättningar successivt kan ställa 265 lägenheter till sjukhusets förfogande, att återstående bostadsbehov, omkring 200 lägenheter, f. n. icke kan tillgodoses i öppna marknaden samt att föreliggande lägenhetsunderskott därför måste täckas genom uppförande av ytterligare personalbostäder vid sjukhuset.

Mot bakgrunden härav har kommittén låtit utarbeta ett förslag till uppförande av personalbostäder vid sjukhuset. Förslaget innebär, att tre byggnader uppföres inom sjukhusets västra del på sätt närmare framgår av överlämnade ritningar. Inom sjukhusområdet har kommittén diskuterat två olika byggnadsplatser, den ena belägen i närheten av sköterskebyggnaden vid uppfarten från Uppsalavägen till sjukhusets huvudentré och den andra på sjukhusområdets västra del intill Torsgatan i närheten av personalbostäderna därstädes. Den förra platsen är med hänsyn till områdets norrslutning och besvärliga avloppsförhållanden mindre lämplig. Kommittén har därför stannat för en förläggning till den västra delen av sjukhusområdet. Två av byggnaderna förlägges i nord—sydlig riktning på slutningen öster om de befintliga trevåningshusen. Den tredje byggnaden tänkes förlagd närmare lungklinikerna med någon vridning i förhållande till de nyssnämnda byggnaderna i syfte att för de mot öster vettande lägenheterna undvika utsikt mot det höga och skuggiga massiv, som berget och lungklinikerna tillsammans bildar. Därvid förutsättes även en omfattande utgallring av granskogen. De tre byggnaderna är i övrigt i princip lika i utförande. De har mot väster sju och mot öster sex bostadsvåningar med i varje byggnad en lägenhet om 2 rum och kokvrå samt i en byggnad 77 lägenheter och i vardera av de två övriga byggnaderna 76 lägenheter om 1 rum och kokvrå.

Kommittén har låtit göra en jämförelse med kostnaderna vid uppförande av bostadshus inom Solna. Med utgångspunkt härifrån har kostnaderna för här ifrågakvarande byggnader uppskattats till cirka 2 miljoner kronor per

byggnad. Vid ett förverkligande av det framlagda byggnadsprogrammet kan även ersättning beredas för de bostäder vid Eugeniahemmet, som bortgår vid uppförandet av planerade nya nervkliniker vid karolinska sjukhuset.

Kommittén hemställer, att det framlagda förslaget om uppförande av ytterligare personalbostäder godtages, samt att beslut fattas om uppförande i en första byggnadsetapp av två av de föreslagna tre byggnaderna. För uppgörande av fullständiga byggnadshandlingar och för byggnadsarbetenas påbörjande bör för budgetåret 1957/58 anvisas 500 000 kronor. Kommittén räknar med att till nästkommande budgetår återkomma med fortsatt medelsäskande, grundat på införskaffade anbud rörande anläggningskostnaderna.

8) I skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 mars 1956 föreslog kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande, att vid karolinska sjukhuset skulle uppföras en nybyggnad för neurologiska och neurokirurgiska kliniker om tillhopa högst 200 vårdplatser. Nybyggnaden föreslogs förlagd i närheten av sjukhusets psykiatriska klinik, varvid en mindre del av Eugeniahemmets tomt måste tagas i anspråk för ändamålet. I fråga om de båda klinikernas storlek framhöll kommissionen bl. a., att vederbörande ämnesrepresentanter förklarat sig kunna acceptera ett antal av 100 platser vid neurologiska kliniken och 86 platser vid neurokirurgiska kliniken. Den neurologiska kliniken skulle därvid komma att bestå av tre allmänna vårdavdelningar om vardera 24 platser, en infektionsavdelning om 14 platser och en enskild avdelning om 14 platser. Den neurokirurgiska kliniken skulle omfatta två allmänna vårdavdelningar om vardera 20 platser, en enskild avdelning om 14 platser, en isoleringsavdelning om 6 platser, en allmän neurotraumatologisk avdelning om 20 platser samt en enskild neurotraumatologisk avdelning om 6 platser. Det sammanlagda platsantalet skulle sålunda uppgå till 186. Kommissionen ville emellertid, främst med hänsyn till behovet att ur byggnadsteknisk synpunkt erhålla så funktionsdugliga vårdavdelningar som möjligt, för sin del icke föreslå, att platsantalet fixerades till exakt nämnda siffra eller att platsantalet fastlöstes för vissa avdelningar inom klinikerna. Även den omständigheten, att kommissionen icke var beredd att framlägga ett slutligt förslag till avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om tecknande av vårdplatser vid klinikerna, talade för att en viss marginal — förslagsvis 10 å 15 platser — borde finnas till förfogande, intill dess slutliga avtal framlagts för och godkänts av Kungl. Maj:t samt ritningar hunnit utarbetas och föreläggas 1957 års riksdag. Även enligt kommissionens uppfattning borde emellertid det sammanlagda vårdplatsantalet vid klinikerna icke överstiga 200.

Kommissionen erinrade vidare, att arkitekten H. Ahlberg efter uppdrag av kommissionen år 1950 framlagt ett ritningsförslag till nybyggnad för nervklinikerna vid karolinska sjukhuset, inrymmande tillhopa 210 platser,

varav 110 platser vid den neurologiska kliniken och 100 platser vid den neurokirurgiska kliniken. Klinikbyggnaden, som föreslogs förlagd söder om psykiatriska kliniken, skulle enligt förslaget erhålla en byggnadsvolym av över 70 000 m³ och draga en byggnadskostnad av 10 475 000 kronor.

Vid anmälan i propositionen nr 163/1956 av förhandlingskommissionens förslag förordade föredragande departementschefen, att antalet vårdplatser vid de bägge klinikerna fastställdes till högst 200. Departementschefen förutsatte, att kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande skulle verkställa en överarbetning av föreliggande skissritningar till nervklinikerna med hänsyn särskilt till vetenskapens snabba framsteg inom förevarande discipliner, samt förordade, att 1956 års riksdag fattade ett principbeslut om nervklinikernas uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med det av arkitekten Ahlberg utarbetade byggnadsprogrammet. Sedan förhandlingskommissionen avslutat sina avtalsförhandlingar med staden och länet, borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att uppdraga åt byggnadskommittén att uppgöra huvudritningar och verkställa andra därmed jämförliga förarbeten. Departementschefen förutsatte, att kommittén därvid tillvaratog alla möjligheter till besparingar beträffande de lokalutrymmen, som angivits i det av arkitekten Ahlberg uppgjorda byggnadsprogrammet.

Statsutskottet (utlåtande nr 113/1956) hävdade principiellt, att en bristande landstingskommunal utbyggnad av vårdresurserna inom en viss disciplin icke borde få tagas till intäkt för skapande av ett större antal statliga vårdplatser på område, varå sjukhuslagen vore tillämplig, än som påkallades av forskningens och undervisningens krav. Utskottet tillstyrkte departementschefens förslag, att antalet vårdplatser vid de bägge klinikerna fastställdes till högst 200 men förutsatte i enlighet med angivna principiella uppfattning, att detta platsantal skulle vara ett maximum, vilket under det fortsatta utredningsarbetet om möjligt borde i viss mån underskridas. Jämväl i övrigt borde såsom departementschefen framhållit möjligheter till besparingar beträffande de föreslagna lokalutrymmena av byggnadskommittén tillvaratagas.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med utskottets förslag.

Med skrivelse den 14 juli 1956 har förhandlingskommissionen till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting angående nervklinikerna. Enligt avtalsförslaget skall staden disponera 30 vårdplatser vid neurologiska kliniken och 10 vårdplatser vid neurokirurgiska kliniken medan landstinget skall disponera 30 vårdplatser vid neurologiska och 15 vårdplatser vid neurokirurgiska kliniken.

Genom beslut den 28 september 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande att i huvudsaklig överensstämmelse med det i propositionen nr 163/1956 förordade byggnadsprogrammet och med beaktande av vad statsutskottet i förenämnda utlåtande

anfört rörande det fortsatta utredningsarbetet i frågan uppgöra huvudritningar och entreprenadhandlingar samt utföra andra förberedande arbeten beträffande de neurologiska och neurokirurgiska klinikerna ävensom att med sagda ritningar inkomma till Kungl. Maj:t.

Vid sin granskning av den inom förhandlingskommissionen diskuterade organisationsplanen för klinikerna, har kommittén efter samråd med vederbörande ämnesrepresentanter överarbetat denna plan, vilken för neuro-medicinska kliniken ändrats såtillvida, att infektionsavdelningen ansetts kunna ersättas med en vårdavdelning för akut sjuka utan ändring av avdelningens platsantal. I planen för den neurokirurgiska kliniken har platsantalet vid envar av de tre allmänna vårdavdelningarna utökats från 20 till 24 i syfte att ernå den byggnadstekniska fördelen av en enhetlig planering av samtliga allmänna avdelningar inom vårdblocket. Isoleringsavdelningen har samtidigt utgått ur planen medan den enskilda traumatologiska avdelningen sammanförts med den enskilda kirurgiska avdelningen utan att avdelningens platsantal ökats, varför det totala vårdplatsantalet vid klinikerna fortfarande kunnat begränsas till 186.

Kommittén föreslår, att de båda klinikerna organiseras på följande, från förhandlingskommissionens förslag delvis avvikande sätt:

	kommissionen antal platser	kommittén
<i>neuromedicinska kliniken</i>		
3 allmänna avdelningar	72	72
1 akut avdelning (infektionsavdelning)	14	14
1 enskild avdelning	14	14
	<hr/>	<hr/>
	100	100
<i>neurokirurgiska kliniken</i>		
2 allmänna avdelningar	40	48
1 enskild kirurgisk (och traumatologisk) avdelning	14	14
1 isoleringsavdelning	6	—
1 allmän traumatologisk avdelning	20	24
1 enskild traumatologisk avdelning	6	—
	<hr/>	<hr/>
	86	86

Det byggnadsförslag, som upprättats med utgångspunkt från den av kommittén föreslagna organisationsplanen, skiljer sig i väsentliga avseenden från 1950 års klinikbyggnadsförslag. Den av kommittén föreslagna byggnaden — vilken omfattar en flygel om nio våningsplan ovan mark, inrymmande vårdavdelningarna, samt två flyglar om vardera fem våningsplan, inrymmande laboratorier m. m. — har sålunda erhållit en ändrad förläggning genom att den förskjutits längre västerut. En omgruppering av flyglarna har skett främst i syfte att åstadkomma förbättrade förhållanden för psykiatriska kliniken, vilken enligt det tidigare förslaget skymdes av den högre delen av klinikbyggnaden.

Även i fråga om byggnadens planering har förändringar vidtagits. Förutom den nämnda omgrupperingen av flyglarna har byggnadens planform ändrats, varvid den flygel, som inrymmer laboratorier m. m., direkt anknutits till det centrala trapphuset. Härigenom har ett mera rationellt samband uppnåtts mellan byggnadskomplexets olika avdelningar.

Slutligen har kommittén underkastat de i det föreliggande byggnadsprogrammet ingående lokalutrymmena en ingående granskning ur besparings-synpunkt. Vid denna detaljgenomgång av programmet, vilken skett i samråd med vederbörande ämnesrepresentanter, har det visat sig möjligt att i vissa avseenden beskära de tidigare planerade lokalytorna, vilka anpassats till den standard, som tillämpats vid karolinska sjukhusets övriga kliniker. Kommitténs granskning har lett till, att byggnadens volym kunnat reduceras från tidigare cirka 70 000 till omkring 64 000 m³. Härvid är att märka, att det nu föreliggande förslaget även upptager utrymmen för poliklinik och epilepsidispensär, för vilka ändamål utrymmen icke beräknats i 1950 års byggnadsförslag.

Den föreslagna ändrade förläggningen av nervklinikerna har godtagits av direktionen för karolinska sjukhuset. Kommittén har sedermera hemställt, att kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. ville med sällskapet Eugeniahemmet slutligt klarlägga frågan om upplåtelse av mark. Vid ett förverkligande av det av kommittén tidigare framlagda byggnadsprogrammet för personalbostäder kan ersättning beredas för de bostäder vid Eugeniahemmet, som bortgår vid uppförandet av de nya nervklinikerna.

Såsom framgår av den lämnade redovisningen har det tidigare föreliggande förslaget till nervklinik vid den fortsatta bearbetningen kunnat i viss utsträckning begränsas. Byggnadsföretaget är dock stort och komplicerat. För att mera exakt kunna överblicka den totala byggnadskostnaden synes det nödvändigt att på grundval av nu föreliggande skissutredning närmare klarlägga de installationer och ledningssystem, som erfordras i anläggningen, ävensom gränsdragningen mellan vad som är att hänföra till byggnads- resp. inredningsarbeten. Kostnaden för byggnadsföretaget har med ledning av erfarenheter från tidigare uppförda klinikbyggnader uppskattats till omkring 14 miljoner kronor. Kommittén räknar med att till nästkommande budgetår, då mera fullständiga byggnadshandlingar föreligger, återkomma med mera definitiva kostnadsuppgifter.

Vid det fortsatta arbetet med upprättande av fullständiga byggnadshandlingar utgår kommittén från att möjlighet måste hållas öppen för viss justering av nu upprättade skissritningar. Kommittén räknar med att, sedan ritningsarbetet ytterligare fortskridit, på grundval av överlämnade skissritningar underställa Kungl. Maj:t av berörda parter godtagna slutliga huvudritningar till byggnadsföretaget. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under loppet av budgetåret 1957/58. Medelsbehovet för **bestri-**

dande av på detta budgetår fallande byggnadskostnader uppskattar kommittén till 500 000 kronor.

9) För löpande uppgifter erfordras för nästa budgetår 75 000 kronor. Såsom tidigare framhållits har kommittén under innevarande budgetår påbörjat utredningsarbetet beträffande nervklinikerna. Då medel till bestridande av de härmed förenade utgifterna icke tidigare ställts till kommitténs förfogande, måste utgifterna förskottsvis regleras genom ianspråktagande av i övrigt tillgängliga utredningsmedel. Kommittén beräknar kostnaden för ifrågakvarande utredningsarbete till 50 000 kronor, vilket belopp måste ställas till kommitténs förfogande under nästa budgetår. Det totala behovet av utredningsmedel för nästa budgetår uppgår sålunda till (75 000 + 50 000) 125 000 kronor.

Departementschefen

Det förslag till nybyggnad för centrallaboratorierna vid karolinska sjukhuset, som underställdes riksdagens prövning genom propositionen nr 133/1955, avsåg att tillgodose det bakteriologiska centrallaboratoriets och blodgivarcentralens lokalbehov samt innebar sålunda endast delvis ett förverkligande av det av 1951 års riksdag fattade principbeslutet till lösning av centrallaboratoriernas lokalfråga. Anledningen härtill var såvitt angår det kemiska centrallaboratoriet bl. a., att frågan om en lösning på längre sikt av detta laboratoriums lokalproblem ansetts äga sådant samband med den av besparingssakkunniga verkställda översynen av verksamheten vid karolinska sjukhusets central- och rutinlaboratorier, att ett ställningstagande till resultatet av denna översyn borde föregå ett beslut om nybyggnad för det kemiska centrallaboratoriet. Vid min anmälan i årets statsverksproposition (XI ht, p. 52) av frågan om anslag till avlöningar vid karolinska sjukhuset har jag förklarat mig kunna biträda de riktlinjer för samverkan i fråga om den kemiska laboratorieverksamheten mellan centrallaboratorium och kliniklaboratorier, som framlagts av sjukhusets direktion på grundval av besparingssakkunnigas förenämnda översyn och en genom sjukhusledningens försorg utförd detaljerad organisationsundersökning av det kemiska laboratoriearbetet. Enligt dessa riktlinjer skall i princip arbetsfördelningen mellan centrallaboratoriet och rutinlaboratorierna vara den, att kliniklaboratorierna skall utföra de analyser, som kan göras snabbt och utan omständlig apparatur, medan centrallaboratoriet skall dels utföra alla kvalificerade analyser och de analyser, som utföres i stora serier, dels ock ombesörja de undersökningar, som förekommer vid rutinlaboratorierna endast vid enstaka tillfällen. För att trygga en enhetlig ledning av den kemiska laboratorieverksamheten skall i princip all sådan verksamhet ställas under chefens för centrallaboratoriet ledning.

Jag har tidigare i olika sammanhang framhållit, att det kemiska central-

laboratoriet vid karolinska sjukhuset icke motsvarar de krav, som man i dag måste ställa på ett dylikt laboratorium vid ett modernt undervisnings- och forskningssjukhus. Det råder f. n. en betydande diskrepans mellan sjukvårdens krav på undersökningar och den nuvarande organisationens möjlighet att tillgodose dessa krav. Till följd av bristande lokala resurser har centrallaboratoriet kommit att verka som en flaskhals för den löpande verksamheten vid sjukhuset och lagt hinder i vägen för en utveckling av den kemiska laborieverksamheten i takt med sjukhusets utbyggande och sjukvårdens ökade krav. En förutsättning för att det kemiska centrallaboratoriet skall kunna åtaga sig ledningen jämväl av verksamheten vid de olika klinikernas rutinlaboratorier är, att detsamma erhåller tillräckliga lokala och personella resurser. Såväl ur sjukvårdens synpunkt som av allmänna driftekonomiska skäl framstår det därför som angeläget, att större lokaler snarast kan ställas till centrallaboratoriets förfogande. Nya sådana lokaler förutsattes också i det nyssnämnda principbeslutet av 1951 års riksdag. Med hänsyn härtill tillstyrker jag kommitténs förslag att nya lokaler för det kemiska centrallaboratoriet ordnas i den jämväl för bakteriologiska centrallaboratoriet avsedda laboratoriebyggnaden, vilket förslag synes mig innebära en rationell lösning av föreliggande lokalfråga. Kostnaden för nybyggnaden för det kemiska centrallaboratoriet jämte djurstallar har beräknats till 4 200 000 kronor. Jag förordar att för nästa budgetår 1 200 000 kronor anvisas för dels uppförande av bakteriologiskt centrallaboratorium och blodgivarcentral, dels ock uppgörande av huvudritningar och andra förberedande arbeten för det kemiska centrallaboratoriet.

I årets statsverksproposition har jag på anförda skäl förordat, att Norrbackainstitutet anslutes till karolinska sjukhusets värmecentral samt föreslagit, att 210 000 kronor måtte anvisas för erforderliga installationsarbeten inom institutets huvudbyggnad. I anslutning härtill förordar jag, att 250 000 kronor anvisas för framdragande i enlighet med byggnadskommitténs förslag av en kulvertledning för varmvatten och ånga från lungklinikerna till Norrbackainstitutet. För anläggande av en kallvattenledning mellan lungklinikerna och Norrbackainstitutet bör vidare anvisas 100 000 kronor.

Karolinska sjukhusets administrationslokaler är f. n. inrymda i västra sköterskehemmet. Lokalerna är redan nu otillräckliga och svårigheterna kommer att öka vid ett ytterligare utbyggande av sjukhuset. Vad kommittén anfört har övertygat mig om nödvändigheten av att en utökning av sjukhusets administrationslokaler snarast kommer till stånd. Med hänsyn härtill och då jag finner det av kommittén nu framlagda förslaget till lösning av administrationslokalfrågan innebära påtagliga fördelar, förordar jag att för ändamålet för nästa budgetår anvisas ett belopp av 350 000 kronor. Då förslaget innebär, att vissa personalbostäder tages i anspråk, förutsätter jag att, innan så sker, den där boende personalens bostadsfråga ordnats på ett godtagbart sätt.

Militärapoteket, som sedan år 1940 är förlagt till karolinska sjukhuset,

utgör ett centralt statsapotek med den dubbla uppgiften att förse såväl försvarsmakten som karolinska sjukhuset med dess behov av läkemedel. Förläggningen till ett stort civilt sjukhus har skett i syfte att underlätta den erforderliga omsättningen av försvarsmaktens läkemedelsförråd. Apoteket kan inom sina nuvarande lokaler icke utan mycket stora svårigheter fullgöra uppgiften att förse karolinska sjukhuset med läkemedel. Jag delar kommitténs uppfattning, att en utökning av apotekets lokaler nu måste komma till stånd. Genom kommitténs förslag torde frågan om militärapotekets lokalbehov kunna erhålla en snabb och tillfredsställande lösning. Jag tillstyrker därför detta förslag och förordar anvisande för nästa budgetår av 300 000 kronor för påbörjande av byggnadsföretaget.

En viktig förutsättning för ett realiserande av föreliggande generalplan för karolinska sjukhusets utbyggande är tillgången på tillräcklig sjukhuspersonal av olika kategorier. Redan nu erbjuder personalbristen stora svårigheter för ett fullt utnyttjande av sjukhuset. Den förnämsta orsaken till denna personalbrist torde vara föreliggande svårigheter att bereda personalen bostäder. Vissa åtgärder har visserligen redan vidtagits i syfte att förbättra bostadstillgången. Sålunda finns vid sjukhuset en personalkonsulent, vars huvudsakliga uppgift är att söka anskaffa bostäder åt personalen i den öppna bostadsmarknaden. Vidare har under senare tid överläggningar förts med Solna stad, vilka resulterat i att staden förklarat sig beredd att ställa ett visst antal bostäder till sjukhusets förfogande. Av vad kommittén anfört framgår emellertid, att hittills vidtagna åtgärder icke kan säkra rekryteringen av personal till nuvarande och närmast i tiden tillkommande kliniker. Erfarenheterna från pågående personalrekrytering till lungklinikerna har visat, att erforderligt antal befattningshavare icke kan förvärvas med mindre bostäder kan ställas till förfogande. De nuvarande personalbostadshusen, som uppförts i anslutning till sjukhusets tillkomst, är helt otillräckliga. I likhet med byggnadskommittén anser jag det oundgängligen nödvändigt, att direktionen för framtiden beredes ökade möjligheter att ställa personalbostäder till förfogande. Detta synes i dagens läge icke kunna ske på annat sätt än genom uppförande på sjukhusets område av ytterligare personalbostäder. Med hänsyn härtill tillstyrker jag kommitténs förslag om uppförande på sjukhusområdet i en första etapp av två bostadshus. Varje hus inrymmer 75 å 80 bostadslägenheter om — med något undantag — ett rum och kokvrå och har kostnadsberäknats till cirka 2 miljoner kronor. Jag förordar att för uppgörande av fullständiga byggnadshandlingar samt för påbörjande av byggnadsarbetena för nästa budgetår anvisas ett belopp av 500 000 kronor.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har byggnadskommittén numera underkastat den tidigare av förhandlingskommissionen framlagda organisationsplanen för de planerade nervklinikerna en ingående överarbetning, vilken resulterat i ett byggnadsförslag, som i vissa avseenden avviker från tidigare byggnadsprogram. Jag har vid min prövning

av det nu framlagda förslaget funnit detsamma innebära en tillfredsställande lösning av det omfattande problemkomplex, som här föreligger till bedömning, och förordar, att detsamma lägges till grund vid det fortsatta utredningsarbetet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles godkänna huvudritningar till ifrågavarande kliniker. Jag förutsätter härvid i likhet med kommittén att, därest framdeles behov av smärre jämkningar i nu företedda ritningar skulle uppstå, riksdagens samtycke icke skall behöva inhämtas. Som kommittén framhållit låter sig byggnadskostnaderna f. n. icke anges med någon större grad av säkerhet. Jag förutsätter emellertid, att kommittén under det fortsatta utredningsarbetet liksom hittills tillvaratager alla de möjligheter, som må föreligga till begränsning av klinikerna utan att deras ändamålsenlighet eftersättes. Jag föreslår att för nästa budgetår 500 000 kronor anvisas för påbörjande av ifrågavarande byggnadsarbeten.

För kommitténs fortsatta arbete bör för nästa budgetår anvisas 125 000 kronor.

I enlighet med i propositionen nr 161/1953 framlagt förslag medgav 1953 års riksdag, att vid karolinska sjukhuset finge på försök inrättas en brännskadeavdelning genom ianspråktagande av en för det dåvarande på grund av personalbrist stängd kirurgisk garnisonsavdelning. Avdelningen tänktes skola fungera som en centralanstalt för brännskadevården inom Stockholmsområdet och avsåg att åstadkomma förbättrade betingelser för forskning och undervisning på brännskadevårdens område. Avdelningen öppnades den 1 december 1953. Den omfattade under det första året 18 platser, varav 12 för brännskador och 6 för plastikkirurgiska fall. På grund av det mycket tungarbetade klientelet minskades efter denna tid antalet platser till 16, varav 10—12 avsågs för brännskadade. Vid avdelningen har intill sommaren 1956 vårdats cirka 700 patienter, varav drygt hälften plastikkirurgiska fall. Brännskadeavdelningen har under den tid, som den varit i bruk, väl fyllt sin uppgift att handha och utveckla vården av brännskador samt bedriva forskning på detta område. Erfarenheten har emellertid visat, att stora svårigheter är förbundna med att kombinera en mer omfattande brännskadevård med plastikkirurgi, särskilt på grund av svårigheterna att isolera de vanligen starkt infekterade brännskadefallen från de rena plastikkirurgiska fallen. Ett ur behandlingssynpunkt tillfredsställande resultat har visat sig endast kunna uppnås genom att antingen göra avdelningen till en enbart brännskadeavdelning eller genom att så inskränka antalet vårdplatser för brännskador, att en tillfredsställande isolering av infekterade fall blir möjlig. Det sista alternativet har ansetts böra givas företräde, då det härigenom skulle bli möjligt att mottaga ett betydligt större antal rena plastikkirurgiska fall än hittills, vilket är synnerligen önskvärt på grund av det stora antal patienter från övriga kliniker vid sjukhuset, som kräver plastikkirurgisk behandling. Någon inverkan på forskningen

rörande brännskador skulle en omdisposition av platserna icke få, om man reserverade brännskadeplatserna för större brännskador. Det är nämligen dessa, som framför allt är i behov av vetenskaplig forskning.

Med anledning av en av direktionen för karolinska sjukhuset gjord framställning har Kungl. Maj:t den 19 oktober 1956 medgivit, att verksamheten vid brännskadeavdelningen framdeles finge bedrivas i överensstämmelse med de riktlinjer, för vilka i det föregående redogjorts. Kungl. Maj:t har samtidigt fäst direktionens uppmärksamhet på angelägenheten av att nuvarande möjligheter till forskning och undervisning på brännskadevårdens område icke försämras samt att de brännskador, som icke ur forsknings- eller undervisningssynpunkt motiverar intagning vid brännskadeavdelningen, vid behov mottages för vård vid karolinska sjukhusets kirurgiska klinik. Med hänsyn till vad statsutskottet i utlåtande nr 129/1953 anfört vid prövning av frågan om inrättande av ifrågavarande avdelning har jag velat bringa vad sålunda förevarit till riksdagens kännedom.

Jag vill slutligen i detta sammanhang anmäla, att direktionen för karolinska sjukhuset i skrivelse den 28 augusti 1956 hemställt, att byggnadskommittén måtte erhålla i uppdrag att utreda frågan om förläggande till karolinska sjukhuset av en nybyggnad för betatronanläggning m. m. Direktionens framställning är f. n. under remissbehandling. Därest det vid en framtida prövning av detta ärende skulle befinnas, att den begärda utredningen bör komma till stånd, torde av utredningen föranledda kostnader få bestridas från till byggnadskommitténs förfogande stående utredningsmedel.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår utgöra (1 200 000 + 250 000 + 100 000 + 350 000 + 300 000 + 500 000 + 500 000 + 125 000) 3 325 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 3 325 000 kronor.

Karolinska sjukhuset: Utrustning

För detta ändamål är i gällande riksstat uppfört ett reservationsanslag av 2 165 000 kronor.

Förslag

Karolinska sjukhusets utrustningskommitté hemställer i skrivelse den 15 februari 1957 om *dels* anvisande av 290 000 kronor för utrustning av
2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1957. 1 saml. Nr 104*

administrationslokaler och personalbostadsrum, dels ock bemyndigande att under viss förutsättning beställa utrustning för ytterligare personalbostadsrum intill ett värde av högst 230 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1958/59.

Motiv

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande uppdrog chefen för inrikesdepartementet den 30 november 1956 åt utrustningskommittén att i samråd med 1954 års medicinska utrustningskommitté handhava frågorna om utrustning av vissa institutioner och kliniker vid karolinska sjukhuset ävensom av sjukhusets administrationskontor samt vissa bostadslägenheter i Solna.

Med hänvisning till att kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande hemställt om anvisande för budgetåret 1957/58 av ett anslag å 500 000 kronor för utbyggnad av administrationsavdelningen vid sjukhuset samt under åberopande av att drätselkammaren i Solna förbundit sig att under vissa förutsättningar ställa 80 bostadslägenheter till förfogande för sjukhusets personal under andra halvåret 1957, anmälde kommittén under hösten 1956 i avbidan på definitiva utrustnings- och kostnadsförslag under hand ett preliminärt medelsbehov av sammanlagt 315 000 kronor för utrustning av nu ifrågavarande administrationsavdelning och bostadslägenheter.

Kommittén har därefter verkställt en utredning av utrustningsbehovet för administrationskontoret och bostadslägenheterna samt låtit upprätta förslag till utrustning av dessa lokaler, vilka förslag kostnadsberäknats till 155 000 resp. 135 000 kronor.

Förslaget till utrustning av administrationskontoret bygger på preliminära skissritningar och den organisationsplan, som förutsättes skola träda i kraft sedan utbyggnaden färdigställts. Det är givet, att vissa ändringar i dessa förutsättningar kan komma att vidtagas under det fortsatta utredningsarbetet, men kommittén förutsätter, att de icke blir av den storleksordning, att utrustningskostnaden i nämnvärd grad kommer att påverkas. Kommittén har vid uppgörandet av kostnadsberäkningen givetvis räknat med att all redan befintlig utrustning kommer att användas även i fortsättningen.

Kostnadsberäkningen beträffande personalbostäderna har berett kommittén vissa svårigheter, enär några ritningar icke kunnat ställas till förfogande. Detta sammanhänger med att Solna stad endast under hand, i den mån passande lägenheter blir lediga, kan anvisa desamma till sjukhuset. Kommittén har beräknat kostnaderna på basis av den standard, som fastställts av centrala sjukvårdsberedningen för enkelrum för sjuksköterskor, men har dessutom måst räkna med att omkring hälften av de lägenheter, som kommer att anvisas, är av typen 1 rum och kök. För 40 lägenheter har

därför upptagits nödvändig utrustning för kök. Från den totalkostnad, som därvid framkommit, har slutligen avdragits 10 procent, enär man torde kunna räkna med att en del av hyresgästerna i viss utsträckning kommer att hålla sig med egna möbler.

Verkställda kostnadsberäkningar är baserade på det aktuella prisläget. Prisstegringar, som kan komma att inträffa innan utrustningen upphandlas, kan medföra, att kommittén nödgas inkomma med äskande om tilläggsanslag.

Överlämnat förslag till utrustning av personalbostadsrum avser de 80 lägenheter, som Solna stad förbundit sig att anvisa till sjukhuset under senare delen av innevarande år. Staden har därjämte förklarat sig kunna ställa ytterligare 35 lägenheter till sjukhusets förfogande den 1 januari 1959. Vidare har byggnadskommittén i skrivelse den 9 februari 1957 dels framlagt förslag till uppförande i en första byggnadsetapp av två byggnader inom sjukhusets område inrymmande sammanlagt 155 bostadslägenheter, dels ock hemställt att för budgetåret 1957/58 måtte anvisas 500 000 kronor för bl. a. byggnadsarbetenas påbörjande. Enligt vad kommittén erfarit är det med hänsyn till den betydande bristen på bostäder för personal vid sjukhuset synnerligen angeläget, att dessa lägenheter färdigställes snarast möjligt. Under hand har kommittén erfarit, att byggnaderna — därest erforderliga medel beviljas av årets riksdag — kan beräknas vara färdigställda omkring årsskiftet 1958/59. Detta innebär, att en stor del av den erforderliga utrustningen måste beställas senast under våren 1958. Under förutsättning att riksdagen anvisar medel i enlighet med byggnadskommitténs förslag bör bemyndigande därför lämnas utrustningskommittén att intill ett belopp av högst 185 000 kronor beställa utrustning för de lägenheter, som avses i byggnadskommitténs förslag. Därjämte bör kommittén bemyndigas att för högst 45 000 kronor beställa utrustning till de lägenheter, som Solna stad förklarat sig kunna ställa till sjukhusets förfogande den 1 januari 1959.

Departementschefen

Jag har i det föregående vid anmälan av frågan om anslag till byggnadsarbeten vid karolinska sjukhuset förordat anvisande för nästa budgetår av 350 000 kronor för utvidgning av sjukhusets nuvarande administrationslokaler. Då ifrågavarande byggnadsarbeten kan beräknas komma att i huvudsak slutföras under nämnda budgetår, bör medel nu anvisas för erforderlig utrustning av härigenom nytillkommande lokaler. Som utrustningskommittén anfört bör vidare medel anvisas för utrustning av de bostadslägenheter, som kommer att ställas till förfogande av Solna stad under andra halvåret 1957. Jag vill erinra om att medel tidigare anvisats för utrustning av bostadslägenheter, som av sjukhuset förhyres i öppna marknaden för att

därefter tillhandahållas vid sjukhuset anställd personal. Erforderlig medelsanvisning beräknar jag i likhet med utrustningskommittén till 290 000 kronor. Däremot är jag icke nu beredd att föreslå bemyndigande för kommittén att beställa utrustning till de bostadslägenheter, som beräknas vara färdigställda och stå till sjukhusets förfogande först vid årsskiftet 1958/59.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 290 000 kronor.

Samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för uppförande och drift av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset

Inledning

I propositionen nr 163/1956 angående uppförande av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset framhöll föredragande departementschefen bl. a., att det borde ankomma på kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. att fullfölja redan inledda förhandlingar med Stockholms stad och län angående tecknande av vårdplatser vid de båda klinikerna. Efter förhandlingarnas slutförande borde avtalsförslagen i vanlig ordning underställas riksdagen för prövning och godkännande. Då det var angeläget, att staten genom att uppföra de nya nervklinikerna före den 1 januari 1961 uppfyllde de förpliktelser, som åvilade staten på grundval av avtalet om Serafimerlasarettets försäljning till Stockholms stad och då man måste räkna med en tidrymd av fyra år för klinikernas färdigställande, ansåg departementschefen det synnerligen angeläget, att definitiva förslag till avtal med berörda parter angående klinikernas uppförande och drift snarast framlades.

Förhandlingskommissionen har i en den 14 juli 1956 dagtecknad skrivelse framlagt förslag till avtal mellan staten samt Stockholms stad och Stockholms läns landsting angående samarbete för uppförande och drift av förenämnda kliniker. Över förslaget har yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, direktionen för karolinska sjukhuset samt kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande.

Förhandlingskommissionens förslag till avtal

Förhandlingskommissionen framhåller, att kommissionen vid sina förhandlingar med stadens och landstingets delegerade haft som utgångspunkt riksdagens beslut, att de neurologiska och neurokirurgiska klinikerna skall omfatta högst 200 vårdplatser. Staden har för sin del förklarat sig vilja disponera 40 vårdplatser, varav 30 å neurologiska och 10 å neurokirurgiska kliniken medan länet förklarat sig villigt att teckna 45 vårdplatser, varav 30 å neurologiska och 15 å neurokirurgiska kliniken. Antalet riksplatser skulle sålunda komma att uppgå till maximalt 115. Då kommissionen ansett neurokirurgiska kliniken icke böra omfatta mer än högst 86 platser och neurologiska kliniken cirka 114 platser, skulle antalet riksplatser komma att uppgå till 54 å neurologiska kliniken och till 61 å neurokirurgiska kliniken. Enär antalet riksplatser vid serafimerlasarettet f. n. kan beräknas till 40 vid den neurologiska kliniken och 60 vid den neurokirurgiska kliniken, har kommissionen funnit den av staden och landstinget begärda platsfördelningen kunna godtagas. Kommissionen föreslår dock med hänsyn till vad statsutskottet i utlåtande nr 113/1956 uttalat angående platsantalet, att ökningen av nuvarande antal riksplatser vid neurologiska kliniken något begränsas samt förutsätter, att denna fråga kommer att ingående prövas av kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande.

Efter ingående och långvariga förhandlingar har kommissionen samt stadens och länets förhandlingsdelegerade enats om *förslag till avtal* av följande lydelse:

Mellan staten, å ena, samt Stockholms stad respektive Stockholms läns landsting, å andra sidan, vilka år 1931 ingått avtal angående samarbete för uppförande och drift av karolinska sjukhuset, är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges respektive Stockholms läns landstings godkännande — följande avtal träffat angående sådant samarbete beträffande en neurologisk och en neurokirurgisk klinik vid sjukhuset.

1. Av klinikernas allmänna vårdplatser skola 40 avses för sjuka från Stockholms stad och 45 för sjuka från Stockholms län. Dessa platser skola fördelas enligt följande:

	Stockholms stad	Stockholms län
å neurologiska kliniken	30 vårdplatser	30 vårdplatser
å neurokirurgiska kliniken	10 »	15 »

Staden—länet skall vara berättigad att, därest under byggnadstiden eller sedermera annan fördelning mellan neurologiska kliniken och neurokirurgiska kliniken av de staden—länet tillförsäkrade vårdplatserna önskas, erhålla jämkning i fördelningen under förutsättning att hinder härför icke möter från sjukhusets sida. Under enahanda förutsättning skall staden—länet vara berättigad att framdeles erhålla jämkning i fördelningen av staden—länet enligt detta eller tidigare avtal tillförsäkrade vårdplatser vid, å ena sidan, neurologiska och/eller neurokirurgiska kliniken och, å andra sidan, annan sjukhusets klinik.

2. För varje kontraherad vårdplats skall staden—länet erlægga platskostnadsbidrag motsvarande 75 procent av totalkostnaden för färdigställande av varje vårdplats (byggnadskostnad), däri inbegripet därpå belöpande kostnad för den neurologiska polikliniken, ekonomianläggningar samt övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar ävensom för vissa ersättningsutrymmen inom Eugeniahemmets område. Bidraget skall dock icke överstiga 50 000 kronor per vårdplats. Nämda belopp, som är baserat på byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex (genomsnittsindex för byggnader av sten) per den 1 juli 1956, skall dock ökas respektive minskas i den mån sagda index vid byggnadsföretagets igångsättande höjts respektive sänkts.

Staden—länet skall därutöver för varje kontraherad vårdplats erlægga platskostnadsbidrag med 75 procent av de på vårdplatsen belöpande kostnaderna för senare tillkommande ny- och ombyggnads- ävensom ändrings- och förbättringsarbeten som avse lokaler och inrättningar enligt första stycket ovan och ej äro att hänföra till årligt underhåll.

3. För varje kontraherad vårdplats erlägger staden—länet ett bidrag, motsvarande 75 procent av totalkostnaden för utrustning av varje vårdplats å klinikerna jämte därpå belöpande kostnad för utrustning av den neurologiska polikliniken, ekonomianläggningar samt övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar.

Staden—länet skall därjämte erlægga motsvarande bidrag för sådan sedermera tillkommande utrustning, som kan erfordras i samband med i mom. 2 andra stycket omnämnda byggnadsarbeten och som ej är att hänföra till årligt underhåll.

4. Stadens respektive länets i mom. 2 första stycket nämnda platskostnadsbidrag skall betalas på följande sätt:

Staden—länet tillhandahåller staten under byggnadstiden erforderliga medel. Stadens—länets bidrag skall fördelas per byggnadsår i ungefärlig proportion till övriga parters platskostnadsbidrag, därvid hänsyn skall tagas till det antal vårdplatser staden—länet erhåller i förhållande till klinikernas totala antal vårdplatser.

Formellt skall stadens—länets totala platskostnadsbidrag ställas till karolinska sjukhusets förfogande såsom lån att förräntas och amorteras under en tid av 30 eller 40 år, räknat från det klinikerna helt tagas i bruk.

Motsvarande skall gälla beträffande platskostnadsbidrag enligt mom. 2 andra stycket.

Staden—länet förbinder sig att utöver vårdkostnaden till sjukhuset betala under den tid ovannämnda lån amorteras, en daglig platskostnadsavgift för envar av sina 40 respektive 45 vårdplatser. Denna platskostnadsavgift skall svara mot den sammanlagda annuitet, som utgår för länet eller lånen, fördelad på stadens—länets antal vård dagar å dessa platser. Stadens platskostnadsavgift skall beräknas sålunda: 40 vårdplatser \times 365 vård dagar = 14 600 vård dagar. Den sammanlagda annuiteten fördelad på 14 600 vård dagar skall utgöra stadens platskostnadsavgift per vård dag. Länets platskostnadsavgift skall beräknas sålunda: 45 vårdplatser \times 365 vård dagar = 16 425 vård dagar. Den sammanlagda annuiteten fördelad på 16 425 vård dagar skall utgöra länets platskostnadsavgift per vård dag.

Skulle staden—länet bliva förhindrad utnyttja staden—länet tillförsäkrad vårdplats på grund av att den belagts med patient, vilken staden—länet ej är skyldig att mottaga till vård å stadens—länets egna sjukhus, skall platskostnadsavgift icke utgå.

För staden—länet tillförsäkrad plats, som efter amorteringstidens utgång för lån enligt ovan belägges med patient från annat sjukvårdsområde, skall staden—länet äga uppbära särskild ersättning motsvarande ränta och amortering å stadens—länets lån till sjukhuset.

5. Stadens—länets i mom. 3 nämnda utrustningsbidrag skall erläggas på följande sätt:

Staden—länet tillhandahåller staten under utrustningstiden erforderliga medel. Stadens—länets bidrag skall fördelas per utrustningsår i ungefärlig proportion till övriga parter utrustningsbidrag.

6. Staden—länet äger att på lämpligt sätt göra sig underrättad om i vilken omfattning stadens—länets platser å klinikerna utnyttjas.

7. Genom att lämna ovanberörda bidrag till klinikernas uppförande och utrustning tillförsäkras staden—länet rätt att allt framgent, så länge sjukhuset drives, disponera förenämnda 40 respektive 45 vårdplatser å klinikerna men erhåller däremot icke någon del i äganderätt till tomt eller byggnader.

8. Sjuka från Stockholms stad respektive Stockholms län erläggas vid vård å av staden respektive länet enligt detta avtal kontraherade platser legosängsavgift, vars storlek bestämmes av staden respektive länet. Frågor om nedsättning i eller befrielse från legosängsavgift för sjuka från staden avgöras av stadens vederbörande myndighet. För sjuka som beviljas nedsättning i eller befrielse från legosängsavgift betalas felande avgift av vederbörande fattigvårdssamhälle, landsting eller kommun.

Samtliga kostnader för klinikernas drift fördelas mellan staten, staden och länet på enahanda sätt, som angives i 1931 års avtal, varvid klinikerna inräknas i sjukhuset.

9. Därest under ett kalenderkvartal antalet vård dagar å de av staden—länet enligt detta avtal kontraherade vårdplatserna i förhållande till stadens—länets kvartalskvot (40 respektive 45 vårdplatser \times antalet dagar i kvartalet) utgör ett procenttal, understigande den genomsnittliga procentuella beläggningen å båda klinikerna sammantagna, skall stadens—länets driftbidrag minskas med 50 procent för varje vård dag, varmed antalet vård dagar för patienter från staden respektive länet understiger det antal vård dagar, som skulle ha svarat mot den procentuella beläggningen å klinikerna.

10. Bestämmelserna i av Kungl. Maj:t genom beslut den 17 mars 1944 och den 29 juni 1945 godkända avtal mellan kontrahenterna om tillägg till 1931 års avtal skola äga motsvarande tillämpning i fråga om den neurologiska och den neurokirurgiska kliniken.

Förhandlingskommissionen har lämnat följande *speciella motivering* i fråga om vissa bestämmelser i avtalet.

Mom. 1.

Bestämmelserna i andra stycket om jämkningsrätt beträffande fördelningen av vårdplatser å olika kliniker har intagits på begäran av stadens och länets delegerade. Kommissionen har — med hänsyn till att utvecklingen inom den medicinska vetenskapen kan komma att medföra behov av viss omdisposition av sjukhusets vårdplatser — ansett sig böra tillmötesgå stadens och länets önskemål om en utvidgning av den jämkningsregel, varom stadgande finnes i tidigare avtal mellan parterna rörande karolinska sjukhuset.

Mom. 2 och 3.

Bestämmelserna i första stycket om stadens och länets 75-procentsbidrag överensstämmer i princip med vad som tidigare avtalats beträffande andra kliniker vid sjukhuset. Maximeringen av bidraget till 50 000 kronor per vårdplats har införts på stadens och länets begäran. Kommissionen har för sin del ansett sig kunna godtaga maximeringsbestämmelsen, då 75 procent av verkliga kostnaden enligt kommissionens uppfattning icke torde komma att överstiga nämnda belopp.

Föreskriften i andra stycket har icke någon motsvarighet i tidigare avtal mellan parterna rörande karolinska sjukhuset, men motsvarande bestämmelse ingår däremot i 1948 års avtal mellan staten och Stockholms stad om upplåtelse av Sabbatsbergs sjukhus som undervisningssjukhus. Kommissionen har vid överläggningarna ansett befogat, att ifrågavarande bestämmelse intages i avtalet angående nervklinikerna, och detta statens krav har accepterats av staden och länet.

Parterna är ense om att uttrycket »ekonomianläggningar samt övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar» i mom. 2 första stycket och mom. 3 första stycket icke skall innefatta personalbostäder och därtill hörande anordningar.

I tidigare avtal beträffande karolinska sjukhuset har kostnaderna för personalbostäder inräknats i totalkostnaden. Så är emellertid icke fallet beträffande sabbatsbergsavtalet. Då staden och länet vid de årliga uppgörelserna med karolinska sjukhuset icke gottskrives för den del av hyresinkomsterna för personalbostäder, som motsvarar ränta och amortering å investerat kapital, synes det icke vara lämpligt att kräva stadens och länets deltagande i byggnadskostnaderna för personalbostäder.

Kommissionen vill framhålla, att avtalet i moment 2 innehåller en bestämmelse angående stadens och länets deltagande i kostnader för vissa ersättningsbyggnader vid Eugeniahemmet. En del utrymmen, som för närvarande disponeras som garage och förråd m. m., är nämligen belägna inom det område, som avses komma att disponeras för de nya nervklinikerna. Kommissionen har för avsikt att senare till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sådan överenskommelse med sällskapet Eugeniahemmet, som erfordras till fullföljande av vad departementschefen anfört i propositionen nr 163/1956.

Mom. 4—7.

Bestämmelserna i dessa moment överensstämmer helt med motsvarande bestämmelser i tidigare avtal mellan parterna rörande karolinska sjukhuset.

Mom. 8.

Bestämmelserna, som helt överensstämmer med vad som gäller i övriga avtal mellan parterna beträffande karolinska sjukhuset, innebär alltså, att samtliga kostnader för sjukhusets drift fördelas på antalet vård dagar. Därvid påföres staden resp. länet vad som belöper å antalet vård dagar för stadens resp. länets sjuka, dock med iakttagande av att dagkostnaden ej må överstiga den genomsnittliga vårdkostnaden under året på stadens resp. länets egna, på flera specialavdelningar uppdelade sjukvårdsinrättningar. Staden resp. länet äger härvid att räkna sig tillgodo, vad som kan ha erlagts i legosängsavgifter för sjuka från staden resp. länet. Eventuellt återstående belopp av dagkostnaden erlägges av staten.

Mom. 9.

Stadens delegerade har vid överläggningarna med skärpa framhållit, att ett oeftergivligt villkor för stadens tecknande av vårdplatser vid nervkliniker vore, att i avtalet infördes särskild bestämmelse, som reglerade det ekonomiska mellanhavandet med staten på ett för staden godtagbart sätt för de fall, att staden icke kunde utnyttja sina kontraherade vårdplatser till följd av att andra avtalsparter gjorde intrång på stadens platser. Liknande krav har framställts från länets representanter. Kommissionen har ansett sig böra godtaga stadens och länets anspråk i ifrågavarande hänseende.

Parterna är ense om att bestämmelserna i mom. 9 i avvaktan på en revision av 1931 års avtal om samarbete för uppförande och drift av karolinska sjukhuset är att betrakta som provisoriska. Parterna är likaledes ense om att förhandlingar om revision av 1931 års avtal bör upptagas och avslutas snarast möjligt.

Efter överläggningar med sjukhusledningen vid karolinska sjukhuset har förhandlingskommissionen funnit sig kunna godtaga föreliggande förslag till sådan formulering av momentet, att avräkning beträffande de av staden och länet kontraherade vårdplatserna skall ske per kalenderkvartal under förutsättning att sådan avräkning får göras preliminär, medan den definitiva kvartalsavräkningen skall ske efter kalenderårets utgång. Stadens och länets förhandlingsdelegerade har förklarat sig intet ha att erinra häremot.

Mom. 10.

Bestämmelsen är densamma, som gäller för övriga avtal mellan kontrahenterna rörande karolinska sjukhuset.

Yttranden*Statskontoret* anför.

Av kommentaren till avtalsförslaget framgår bl. a. att såväl staden som länet för sitt tecknande av vårdplatser vid ifrågavarande nervkliniker såsom oeftergivligt villkor uppställt, att i avtalet infördes bestämmelser, som reglerar det ekonomiska mellanhavandet med staten för det fall, att staden resp. länet icke skulle kunna utnyttja sina kontraherade vårdplatser till följd av intrång från annan avtalsparts sida. I avtalsförslaget moment 9 har med anledning härav upptagits en bestämmelse, som i realiteten synes innebära, att staten skulle ha att gälda en slags straffavgift till staden resp. länet för den händelse att beläggningen på de kontraherade vårdplatserna relativt sett skulle understiga beläggningen på samtliga vårdplatser på klinikerna. Någon begränsning till fall av intrång föreskrives härvid icke.

Statskontoret hade för sin del helst sett, att frågan om ersättning till staden resp. länet i händelse av intrång på av dessa kontraherade vårdplatser fått stå öppen i avvaktan på en revision av 1931 års avtal om samarbete för uppförande och drift av karolinska sjukhuset. Den lösning på spörsmålet, som nu förevarande avtalsförslag innehåller, finner ämbetsverket icke tillfredsställande. Ett minimikrav för att ersättning skall lämnas av staten bör enligt ämbetsverkets mening vara, att utnyttjandet av kontraherad vårdplats hindrats genom statlig åtgärd eller av annan anledning och staten därvid kan anses ha att taga konsekvenserna. Enligt förslaget moment 9 skulle ersättning utgå även då så icke vore fallet.

Med hänsyn till den betydelse staden och länet tillmåter frågan, vill statskontoret emellertid icke motsätta sig, att i det nu aktuella avtalet upptages bestämmelser om viss ersättning för fall av intrång, förorsakat av staten eller för vilket staten bör ha att svara. Det bör härvid göras klart, vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att intrång i nu avsedda mening skall anses föreligga. I det sammanhanget vill ämbetsverket understrika angelägenheten av att avtalsbestämmelser, icke minst då de gäller ekonomiska ting, såväl sakligt som formellt göres lättfattliga och entydiga. Tillkrånglade regler i likhet med vad förslagets moment 9 giver prov på bör sålunda undvikas.

Medicinalstyrelsen, som finner den föreslagna fördelningen av vårdplatserna mellan neurologi och neurokirurgi tillfredsställande, har intet att erinra mot att vårdplatserna fördelas mellan staden, länet och riket i övrigt på sätt i avtalsförslaget föreslagits.

Direktionen för karolinska sjukhuset uttalar.

Under punkt 8 i avtalsförslaget har angivits, att samtliga kostnader för klinikernas drift fördelas mellan staten, staden och länet på enahanda sätt, som anges i 1931 års avtal, varvid klinikerna inräknas i sjukhuset. Här emot har direktionen icke f. n. något att invända, men vill framhålla angelägenheten av att 1931 års avtal snarast överses. I detta avtal saknas nämligen klara direktiv för hur driftkostnaderna skall beräknas, vilket föranlett meningsskiljaktigheter. Bland annat har riksräkenskapsverket framställt anmärkning mot sjukhuset för att pensionskostnader ej inräknats i stadens eller länets driftkostnader vid fastställandet av driftkostnadsbidragen. Direktionen har med anledning härav framställt krav mot Stockholms stad och Stockholms läns landsting om ökat driftkostnadsbidrag. Denna fråga är f. n. föremål för förhandlingskommissionens behandling.

Enligt 1931 års avtal må den dagkostnad, som påföres staden resp. länet, ej överstiga den genomsnittliga vårdkostnaden under året, inberäknat kostnaderna för sjukhusets underhåll m. m., på stadens resp. länets egna, på flera specialavdelningar uppdelade sjukvårdsinrättningar. Vad länet beträffar har hittills vid beräkning av driftkostnadsbidraget jämförelse gjorts med centrallasarettet i Stocksund (Mörby lasarett). Vid de underhandlingar, som förts med anledning av riksräkenskapsverkets nyssnämnda anmärkning, har emellertid från länets sida under hand gjorts gällande, att man även borde räkna med lasarett i Södertälje och Norrtälje. Dessa var icke uppdelade på flera specialavdelningar vid tillkomsten av avtalet utan hade endast medicinska och kirurgiska avdelningar, men har numera erhållit även barnbördsavdelningar. Frågan om beräkningsgrunderna för driftkostnadsbidraget bör upptagas till behandling vid fortsatta avtalsförhandlingar.

Under punkt 9 i avtalsförslaget har upptagits en bestämmelse enligt vilken stadens resp. länets driftbidrag skall minskas med 50 procent för varje vård dag, varmed antalet vårddagar för patienter från staden resp. länet understiger det antal vårddagar å stadens-länets kontraherade vårdplatser,

som skulle ha svarat mot den procentuella totalbeläggningen å klinikerna. Enligt motiveringen till denna bestämmelse skall förutsättningen för att den skall tillämpas vara, att staden-länet icke kan utnyttja sina kontraherade vårdplatser till följd av att annan avtalspart gjort intrång på stadens-länets platser. Denna förutsättning bör intagas i själva avtalet. Såsom punkt 9 nu är formulerad kan det förhållandet, att stadens-länets vårdplatser å klinikerna icke blir utnyttjade på grund av att behov av vårdplatserna från stadens-länets sida tillfälligt icke finns, medföra, att klausulen kommer i tillämpning, oaktat något intrång på de kontraherade platserna ej ägt rum. Förutsättningen för avgiftsnedsetningen kan anges på samma sätt som i punkt 4, sjätte stycket i avtalsförslaget. Punkt 9 bör enligt direktionens mening ges förslagsvis följande lydelse:

»Därest under ett kalenderkvartal staden-länet blir förhindrad utnyttja staden-länet tillförsäkrad vårdplats på grund av att den belagts med patient, vilken staden-länet ej är skyldig att mottaga till vård å stadens-länets egna sjukhus, och av denna anledning antalet vårddagar å de av staden-länet enligt detta avtal kontraherade vårdplatserna i förhållande till stadens-länets kvartalskvot (40 respektive 45 vårdplatser \times antalet dagar i kvartalet) utgör ett procenttal, understigande den genomsnittliga procentuella beläggningen å båda klinikerna sammantagna, skall stadens-länets driftbidrag minskas med 50 procent för varje vårddag, varmed antalet vårddagar för patienter från staden respektive länet understiger det antal vårddagar, som skulle ha svarat mot den procentuella beläggningen å klinikerna.»

Enligt avtalet skall uttrycket »ekonomianläggningar och övriga för sjukhuset gemensamma inrättningar» icke innefatta personalbostäder och därtill hörande anordningar. Detta bör föranleda en omläggning av sjukhusets bokföring, så att driftkostnaderna icke gottskrives de inkomster, som inflyter av nytillkommande bostäder.

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande har icke funnit anledning till erinran mot avtalsförslaget.

Departementschefen

Det avtalsförslag, som förhandlingskommissionen lagt fram, bygger i huvudsak på samma principer, som legat till grund för tidigare avtal mellan parterna rörande karolinska sjukhuset. Vissa avvikelser har emellertid befunnits nödvändiga. Enligt det nu föreliggande avtalsförslaget har sålunda stadens och länets rätt till ändring i fördelningen av antalet vårdplatser utökats till att omfatta icke blott de av avtalet berörda klinikerna utan jämväl övriga kliniker vid sjukhuset. Då såsom förutsättning för jämkning i platsfördelningen skall gälla, att hinder härför icke möter från sjukhusets sida, synes någon invändning icke kunna resas mot den föreslagna utökade jämkningsrätten.

På stadens och länets begäran har i föreliggande avtal införts eu bestäm-

melse om maximering av byggnadskostnadsbidraget till 50 000 kronor per vårdplats. Detta belopp, som är baserat på byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex per den 1 juli 1956, skall dock ökas resp. minskas i den mån sagda index vid byggnadsföretagets igångsättande höjts resp. sänkts. Enär bidragsfrågan skulle komma i ett annat läge, om byggnadskostnaderna i förhållande till index vid arbetenas igångsättande skulle ändras mer markant under byggnadstiden, som beräknats till minst fyra år, utgår jag från att hinder icke i sådant fall skall möta mot upptagande av förhandlingar i fråga om ändring av maximibeloppet för stadens och länets vidkommande. En motsvarande anordning har för övrigt förutsatts i den speciella motiveringen till § 2 i det förslag till avtal rörande om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, som jag i det följande kommer att anmäla.

Bestämmelsen att samtliga parter skall deltaga jämväl i kostnaderna för ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten beträffande lokaler, som omfattas av avtalet, saknar motsvarighet i tidigare avtal. För egen del finner jag det i princip riktigt, att framdeles uppkommande byggnadskostnader, vilka icke ingå i driftkostnaderna, fördelas efter samma grunder som kostnaderna för byggnadens ursprungliga uppförande. Det är enligt min mening önskvärt, att ett motsvarande stadgande inflyter i 1931 års avtal om samarbete för uppförande och drift vid karolinska sjukhuset vid en kommande revision av detta avtal.

Av den lämnade motiveringen för avtalsförslaget framgår, att personalbostäder och därtill hörande anordningar icke skall innefattas i de lokaler, till vilka staden och länet är bidragsskyldiga. Såsom karolinska sjukhusets direktion påpekat, bör detta föranleda en bokföring, som icke gottskriver driftkostnaderna de inkomster, som inflyter av förvaltningen av nyttkommande bostäder. Härigenom kommer staten icke att beredas ökade kapitalutgifter under förutsättning att hyresersättningen och förvaltningen sker efter i öppna marknaden tillämpade principer. Jag har därför icke funnit anledning till erinran mot avtalsförslaget i denna del.

Med anledning av vad karolinska sjukhusets direktion därom anfört i sitt yttrande vill jag understryka angelägenheten av att frågan om tillskapande av enhetliga grunder för driftkostnadsberäkningen uppmärksammas vid en revision av 1931 års avtal.

I avtalsförslaget har inrymts en bestämmelse enligt vilken stadens resp. länets driftbidrag skall minskas, därest beläggningen av stadens resp. länets vårdplatser under viss period understiger den genomsnittliga beläggningen. Denna bestämmelse saknar motsvarighet i tidigare avtal. I dessa garanteras staden resp. länet ekonomisk gottgörelse för underbeläggning genom föreskrift, att platskostnadsavgift icke skall utgå, därest staden resp. länet förhindras att utnyttja sina platser hundra procentigt. Den skärpning av ersättningsbestämmelserna, som begärts av staden och länet och som kom-

mit till uttryck i föreliggande avtalsförslag, får ses som ett uttryck för parternas önskan att av dem kontraherade vårdplatser verkligen utnyttjas av patienter från resp. sjukvårdsområden. I likhet med statskontoret hade jag helst sett, att frågan om ersättning till staden resp. länet i händelse av intrång på av dem kontraherade vårdplatser fått stå öppen i avvaktan på en revision av 1931 års avtal. Jag vill emellertid erinra om att förevarande avtal redan godkänts av stadsfullmäktige i Stockholm genom beslut den 17 december 1956. Av stadskollegiets utlåtande i ärendet framgår, att vid remissbehandlingen ifrågavarande bestämmelse tillmätts särskild vikt från stadens myndigheters sida. Det framhålles även — vilket jämväl framgår av kommissionens motivering till punkt 9 i avtalsförslaget — att bestämmelsen tillkommit på grund av ett yrkande från stadens representanter om införande av föreskrifter, som så långt som möjligt garanterar, att staden icke förhindras att utnyttja sina kontraherade platser genom intrång på dessa platser från övriga avtalsparters sida. Med hänsyn till anförda omständigheter vill jag icke motsätta mig den av kommissionen föreslagna bestämmelsen om viss gottgörelse till staden resp. länet i dylika fall men utgår härvid från att bestämmelsen gives sådan tolkning, att den icke hänför sig till andra fall än då den underbeläggning, som kan förekomma å stadens eller länets kontraherade vårdplatser, beror av intrång från annan avtalsparts sida. Jag förutsätter vidare, att kommissionen vid förhandlingarna om revision av 1931 års avtal beaktar den kritik, som riktats mot föreliggande avtalsförslag i här ifrågavarande delar.

Avtalsförslagets detaljbestämmelser i övrigt föranleder ingen erinran från min sida. Därest framdeles behov skulle uppstå av smärre jämkningar i eller tillägg till avtalsbestämmelserna, förutsätter jag, att riksdagens samtycke härtill icke skall behöva inhämtas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående angivna grunder för ekonomiskt samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting beträffande uppförande och drift av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset.

Bidrag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn m. m.

Inledning

Genom beslut den 12 november 1954 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggnad m. m. att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad, Stockholms läns landsting och styrelsen för Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt

för sjuka barn rörande bl. a. fördelningen mellan staten, staden och landstinget av kostnaderna för de förbättringsåtgärder vid vårdanstalten, som kunde befinnas nödvändiga i avbidan på tillkomsten av den blivande pediatrika kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus.

Genom beslut den 14 januari 1955 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt kommissionen att å statens vägnar upptaga förhandlingar med nyssnämnda parter rörande *dels* i propositionen nr 212/1954 förutsatt överenskommelse angående bl. a. undervisning vid vårdanstalten i pediatrik och barnpsykiatri, *dels ock* av medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1954 berörd fråga om beredande av ökade möjligheter för läkare att förskaffa sig specialutbildning i barnpsykiatri.

Kommissionen har med skrivelse den 27 december 1956 redovisat resultaten av förda förhandlingar.

Förhandlingskommissionens utredning och förslag

A. Byggnadsfrågan

Av karolinska institutets båda pediatrika kliniker är den ena förlagd till karolinska sjukhuset och den andra till Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn enligt mellan staten, staden, landstinget och vårdanstalten år 1951 ingånget avtal rörande upplåtelse av vårdanstalten för den medicinska undervisningen m. m. Beträffande avtalets innehåll torde få hänvisas till propositionen nr 123/1951 (sid. 31—33). Vårdanstalten är avsedd att tjänstgöra som en karolinska institutets klinik i pediatrik, till dess den i det s. k. sabbatsbergsavtalet (se propositionen nr 213/1948) planerade pediatrika kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus kommer till stånd. Totala antalet vårdplatser vid anstalten är 150, av vilka enligt 1951 års avtal staden disponerar 108 och landstinget 42 platser. Avtalet innehåller icke några bestämmelser om s. k. riksplatser. Efter medgivande av staden och landstinget ställes dock cirka fem vårdplatser å den kirurgiska avdelningen till förfogande för patienter från främmande sjukvårdsområden. Anstalten är uppdelad i en medicinsk, en kirurgisk och — sedan 1953 — en psykiatrisk avdelning med resp. 68, 70 och 12 vårdplatser.

Kort efter ingåendet av 1951 års avtal aktualiserades frågan om upprustning av vårdanstalten, som befann sig i ett mycket dåligt skick i fråga om utrymme, planläggning och tekniska installationer. En år 1951 av Stockholms stads sjukhusdirektion gjord utredning utvisade, att om vårdanstalten skulle kunna bibehållas under en period av 10—15 år erfordrades ombyggnadsarbeten för en kostnad enligt dåvarande prisnivå av 2 300 000 kronor. Denna summa ansågs dock alltför hög. Då man emellertid under alla omständigheter måste räkna med att vårdanstalten skulle bibehållas som pediatrik undervisningsklinik under en tidrymd av åtminstone 6—8 år, vidtogs under år 1953 vissa oundgängligen nödvändiga förbättringsåtgärder, bl. a. anordnande av en provisorisk barnpsykiatrisk avdelning. Kost-

naderna härför uppgick till 232 500 kronor, vilket belopp staden tillhandahöll föreningen såsom ett femårigt amorteringslån. Enligt en mellan 1951 års avtalsparter träffad överenskommelse, vilken godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 18 mars 1955, skall de årliga annuiteterna å lånet ingå som en del av anstaltens driftkostnader.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 september 1954 framhöll karolinska institutets lärarkollegium, att ytterligare förbättringsåtgärder vore oundgängligen nödvändiga för bedrivande av en tillfredsställande undervisning vid vårdanstalten i avbidan på sabbatsbergsklinikens tillkomst. Frågan om ytterligare förbättringsåtgärder hade även upptagits av anstaltens styrelse och Stockholms stads sjukhusdirektion. I tjänsteutlåtande den 5 oktober 1956 anförde sålunda sjukhusdirektören i Stockholms stad bl. a. följande.

På grund av tidsutdräkten vid utarbetandet av ny stadsplan för Sabbatsbergsområdet har utredningsarbetet beträffande ny- och ombyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus nödgats ligga nere sedan i början av år 1954, varför den nya pediatriiska kliniken icke kan beräknas bli färdig förrän tidigast i början av 1960-talet, även om denna klinik utföres som en första etapp av sjukhusets om- och tillbyggnad. Då sålunda Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt måste bibehållas som undervisningsklinik under ytterligare några år, är det nödvändigt att vidtaga vissa på grund av lokalbrist, byggnadernas nedslitning och undervisningens krav erforderliga upprustningsarbeten.

Sjukhusdirektören anförde vidare, att föreningens styrelse med anledning härav hemställt om medel för vissa om- och tillbyggnader ävensom för anskaffande av inventarier till de nytillkommande lokalerna. Byggnadsarbetena avsåge i huvudsak utvidgning av kirurgpolikliniken, anordnande av vissa läkarexpeditioner samt rum för hjärkateterisering och angiocardiografi, lokaler för elektrokardiografi och elektroencefalografi, reparation av spädbarnsavdelningen jämte vissa omdispositioner av befintliga rum. Byggnadskostnaderna skulle uppgå till 510 000 kronor enligt en den 10 september 1956 gjord kostnadsberäkning. De inventarier, som erfordrades för nämnda om- och tillbyggnader, hade kostnadsberäknats till 153 325 kronor.

Kommissionen har vid sin granskning av föreslagna om- och tillbyggnadsarbeten samt vid besök å vårdanstalten kunnat konstatera, att ifrågavarande upprustning med hänsyn till de nuvarande lokalernas otillräcklighet och dåliga tillstånd, som allvarligt försvårar ett rationellt drivande av sjukvården och äventyrar möjligheterna att därstädes anordna den i propositionen nr 212/1954 föreslagna utökade undervisningen vid vårdanstalten, måste anses vara oundgänglig, även om anstalten endast kommer att drivas under en begränsad tidrymd. Kommissionen finner det emellertid ytterst angeläget, att stadens myndigheter i den utsträckning det är möjligt påskyndar planläggningen av ombyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus, och förutsätter, att den blivande pediatriiska kliniken vid detta sjukhus kommer att ingå i den första byggnadsetappen. Såväl för staten som staden och Stockholms läns landsting är det otillfredsställande att gång efter annan nödgas ned-

lägga stora summor på upprustning av en anstalt, som endast är att betrakta som ett provisorium. I anslutning härtill framhåller kommissionen, att staten och landstinget på grund av sina bidrag till vårdanstaltens upprustning skäligen icke kan frånräknas inflytande i fråga om vårdanstaltens fortsatta användande sedan den pediatrika kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus tagits i bruk, oaktat varken staten eller landstinget har ägande- eller förfoganderätt i vare sig vårdanstaltens byggnader eller tomtmarken.

Beträffande frågan efter vilka grunder kostnaderna för föreslagen om- och tillbyggnad samt inventarieanskaffning bör fördelas mellan berörda parter har stadens delegerade vid överläggningarna framhållit bl. a. följande.

Staden hade stora svårigheter att i full utsträckning få utnyttja sina kontrakterade barnvårdplatser vid karolinska sjukhuset beroende på att stadens patienter vid konkurrens om platserna finge stå tillbaka för andra patientgrupper, främst patienter från Stockholms län, vars underskott på barnplatser vore markant. Stadens svårigheter i detta hänseende gjorde sig särskilt gällande i fråga om den barnkirurgiska avdelningen. Som en följd härav och enär staden i övrigt helt saknade barnkirurgiska vårdplatser måste vårdanstaltens kirurgiska avdelning ständigt överbeläggas i en omfattning, som vore mycket otillfredsställande. Enär stadens tillgång på barnmedicinska platser å andra sidan vore ganska god, skulle den naturliga lösningen av problemet vara, att ett antal av vårdanstaltens medicinska platser omändrades till kirurgiska vårdplatser. Detta ställde sig emellertid ogörligt, på grund av att undervisningen hade behov av samtliga platser på den medicinska avdelningen. För att råda bot på svårigheterna i detta hänseende hade staden därför i samband med ombyggnadsarbeten av det Sachsska barnsjukhuset på Söder låtit därstädes inrymma en kirurgisk avdelning för barn i alla åldrar med 22 platser, vilken beräknades kunna tagas i bruk den 1 januari 1957. Avdelningen avsåges att drivas av vårdanstalten såsom en B-avdelning, ansluten till och utgörande en del av anstaltens kirurgiska klinik. Enär staden sålunda ej kunde fullt utnyttja sina kontrakterade barnkirurgiska platser å karolinska sjukhuset samt av hänsyn till undervisningens intresse och behov måst avstå från det för staden lämpligaste och billigaste sättet att utöka antalet kirurgiska vårdplatser, syntes det stadens delegerater skäligt, att staten lämnade bidrag till B-avdelningens driftkostnader efter samma principer, som gällde i fråga om driften av vårdanstalten, i synnerhet som undervisningen i den utsträckning, som vore eller kunde bli erforderligt, borde äga tillgång till B-avdelningen. Staten borde även bidraga till kostnaderna för inrättandet av denna avdelning.

Kommissionen har bestämt motsatt sig, att staten till någon del skall bidraga till bestridandet av kostnaderna för inrättandet eller driften av B-avdelningen och därvid åberopat ett yttrande av vårdanstaltens styresman, professorn C. Gyllenswärd, vari denne förklarar antalet vårdplatser å anstaltens kirurgiska avdelning vara fullt tillräckligt för undervisningens behov. Enär sålunda B-avdelningen ur undervisningssynpunkt är obehövlig, har kommissionen ansett B-avdelningen vid tillämpning av 1951 års avtal icke böra inräknas i anstalten.

Sedan kommissionens ståndpunkt i fråga om kostnaderna för B-avdel-

ningen av övriga parters delegerade accepterats såsom en förutsättning för de fortsatta överläggningarna beträffande fördelningen av kostnaderna för den tilltänkta om- och tillbyggnaden av vårdanstalten, har delegerade enats om, att staten skall stå för tjugofem procent av sistnämnda kostnader, varefter återstoden skall fördelas mellan staden och landstinget. Denna procent-sats motsvarar den i sabbatsbergsavtalet för staten gällande och torde få anses utgöra ett skäligt mått å hur stor del av lokaler och inventarier vid avdelningar, där medicinsk undervisning i normal omfattning bedrives, som betingas av undervisningens behov.

Kommissionen erinrar om att enligt 1951 års avtal staten för användningen av sjukhusbyggnaderna för undervisningsändamål till anstalten årligen erlägger särskild ersättning med en fjärdedel av värdet av den på visst sätt beräknade årliga förslitningen av byggnaderna. Kommissionen erinrar vidare om att en del av ombyggnadsarbetena helt är föranledda av undervisningens behov av föreläsningssal m. m. Ytterligare ett skäl för att staten bör bidra med större andel av kostnaderna än de tio procent, som skulle utgå enligt i 1951 års avtal beslutad fördelning av driftkostnaderna, har kommissionen ansett vara de olägenheter, som uppstått för staden på grund av att den måst täcka sitt behov av kirurgiska vårdplatser för barn genom tillskapande av en B-avdelning vid Sachsska barnsjukhuset. Kommissionen har ansett det ur alla synpunkter riktigare att gå anstaltsstyrelsen, staden och landstinget till mötes med ett skäligt bidrag till den även ur undervisnings-synpunkt angelägna upprustningen av vårdanstalten än att bidra till inrättande och drift av B-avdelningen å Sachsska barnsjukhuset. Å andra sidan har kommissionen icke ansett sig kunna tillstyrka av staden och landstinget framställda yrkanden på ännu större bidrag från staten till vårdanstaltens upprustning.

Vid förhandlingarna har överenskommit, att medel för bestridande av kostnaderna för vårdanstaltens upprustning skall av staten, staden och landstinget successivt under arbetets gång tillskjutas föreningen, vilken skall svara för arbetenas utförande, intill sammanlagt högst den andel av 664 000 kronor, som faller på var och en av dem. Statens andel skall sålunda utgöra 25 procent av nämnda belopp eller 166 000 kronor. Slutlig reglering av kostnadsandelarna skall ske, sedan de omändrade eller nytillkomna lokalerna tagits i bruk.

Från stadens delegerade har framförts ett önskemål om att statsverket jämväl måtte bidra till bestridandet av kostnaderna för inrättandet av en planerad ungdomspsykiatrisk avdelning vid vårdanstalten — avsedd att utgöra en del av den barnpsykiatriska kliniken — samt i fortsättningen deltaga i bestridandet av driftkostnaderna för avdelningen. Kostnaderna för inrättandet av den nya avdelningen, som skulle inredas i en till vårdanstalten hörande barack och som avsåges kunna bereda vård för 6—8 patienter, beräknades till 144 000 kronor. Anläggningen motiverades med förelig-

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1957. 1 saml. Nr 104*

gande utomordentligt stora behov av vårdplatser för psykiskt sjuka ungdomar samt en dylik avdelnings värde för den medicinska undervisningen och forskningen. Kommissionen har för sin del funnit rimligt, att staten bidrager till kostnaderna för inrättande och drift av den ungdomspsykiatriska avdelningen med samma procentandel, som gäller i fråga om statens bidrag till driften av vårdanstalten i dess helhet. Denna ståndpunkt har accepterats av övriga förhandlingsdelegerade. Man har således enats om att föreningen snarast skall låta inrätta den ifrågavarande avdelningen, vilken skall upplåtas för undervisningsändamål. Staden skall åtaga sig att för bekostande av arbeten och inventarieanskaffning tillhandahålla föreningen ett lån om högst 144 000 kronor mot 4,75 procent ränta och med fyra års amorteringstid. Ränte- och amorteringskostnaden skall — i likhet med vad som skett vid de år 1953 företagna ändringsarbetena vid vårdanstalten — inräknas i vårdanstaltens driftkostnader. Den ungdomspsykiatriska avdelningen skall således vid tillämpning av 1951 års avtal ingå i anstalten, varigenom statens betalningsåtaganden beträffande anstalten även skall gälla beträffande avdelningen.

B. Undervisningsfrågan

Den i propositionen nr 212/1954 angående reformering av läkarutbildningen föreslagna omläggningen av undervisningen i pediatrik och barnpsykiatri vid vårdanstalten beräknas träda i funktion fr. o. m. läsåret 1958/59. Vad gäller undervisningen i pediatrik skall tjänstgöringstiden för de studerande utökas från f. n. tre till fyra månader. Kurserna skall fortfarande vara två om året, men antalet deltagare i varje kurs ökas med fem till cirka 30. Undervisningspersonalen förstärkes med en lärare i lönegrad Ce 30, som samtidigt bör vara biträdande överläkare vid den pediatrika kliniken, samt ett laboratoriebiträde. En av de nuvarande biträdande lärarna ersättes av specialföreläsare.

Undervisningen i barnpsykiatri, som f. n. är frivillig, skall enligt förenämnda proposition bli obligatorisk med 15 timmars föreläsningar inklusive kliniska demonstrationer. En särskild professur i barnpsykiatri skall inrättas vid karolinska institutet, vilken befattning är avsedd att förenas med överläkartjänst vid den barnpsykiatriska avdelningen. En kanslibiträdets-tjänst skall knytas till professuren, varjämte ett årligt materialanslag om 10 000 kronor för undervisningen i barnpsykiatri vid vårdanstalten tillkommer. Däremot bortfaller arvode till en läkare för psykisk vård.

Enligt bestämmelserna i 1951 års avtal skall kostnaderna för personal, som erfordras uteslutande för forsknings- eller undervisningsändamål, helt bestridas av staten. Den nu avsedda personalökningen medför därför icke i och för sig någon ökad ekonomisk belastning för staden och landstinget. Enär den nya professuren i barnpsykiatri avses skola förenas med överläkartjänst vid den barnpsykiatriska avdelningen, har dock parternas dele-

gerade överenskommit, att föreningen skall bestrida kostnaden för särskilt överläkararvode, vilket skall motsvara det, som utgår till överläkaren vid den medicinska avdelningen. Enligt vad professorn Gyllenswärd anfört kommer den utökade undervisningen — under förutsättning att förenämnda om- och tillbyggnad av anstalten kommer till stånd — ej att medföra ytterligare krav på anordningar, material eller personalbehov. I fråga om det sätt på vilket nämnda lärartjänst i Ce 30 lämpligen skall inordnas i sjukvården vid vårdanstalten, har motsvarande spörsmål vid undervisningssjukhusen i Göteborg, Malmö och Lund varit föremål för utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka den 17 november 1956 avlämnat en promemoria med förslag i ämnet. Därest dessa förslag godkännes av Kungl. Maj:t, har kommissionen för avsikt att med övriga berörda parter undersöka, om en lösning enligt de av de sakkunniga uppdragna riktlinjerna kan ske även beträffande ifrågavarande lärartjänst vid vårdanstalten.

En fråga, som legat något vid sidan av den ökade undervisningens krav men som likväl sammanhänger därmed, är den förstärkning av läkarpersonalen vid den barnpsykiatriska kliniken, som aktualiserats i samband med inrättandet av den däri ingående ungdomspsykiatriska avdelningen. Alltsedan den psykiatriska avdelningens tillkomst den 1 maj 1953 har till avdelningen varit knuten en sådan rådgivningsbyrå för uppfostringsfrågor, som omförmäles i kungörelsen den 22 juni 1945 (nr 489) angående statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård. Personalen vid den barnpsykiatriska avdelningen har även tjänstgjort vid rådgivningsbyrån, varjämte omkostnaderna för driften av rådgivningsbyrån ingått i vårdanstaltens driftkostnader. Detta synes ha medfört, att staten bidragit till bestridande av såväl lönekostnader som driftkostnader för rådgivningsbyrån i enlighet med 1951 års avtal, oaktat särskilt statsbidrag härför utgår jämligt nyssnämnda kungörelse. Parternas delegerade har med anledning härav förklarat sig ense om att denna fråga skall göras till föremål för särskilda överväganden mellan parterna. En protokollsanteckning härom har intagits i avtalet rörande om- och tillbyggnad av anstalten.

Läkarpersonalen vid den barnpsykiatriska avdelningen består f. n. av en överläkare, som tillika är föreståndare för rådgivningsbyrån, samt två underläkare med $\frac{2}{3}$ av tjänstgöringen förlagd till avdelningen och $\frac{1}{3}$ till rådgivningsbyrån. Efter tillkomsten av den planerade professuren i barnpsykiatri samt den ungdomspsykiatriska avdelningen kan läkarbehovet enligt överläkaren vid den barnpsykiatriska avdelningen, docenten S. Ahnsjö, uppskattas till — förutom en överläkare — fyra underläkare, av vilka en bör erhålla ställning som biträdande överläkare. En av de båda nytillkommande underläkartjänsterna bör avses som en speciell utbildningstjänst i barnpsykiatri. Expeditioner för de nya underläkarna har innefattats i förslaget till om- och tillbyggnad av vårdanstalten. Läkarnas tjänstgöring tänkes skola fördelas mellan kliniken och rådgivningsbyrån på så sätt, att samman-

lagt en hel läkartjänst tilldelas byrån. Kommissionen jämte övriga delegerade har funnit docenten Ahnsjös förslag godtagbart och på grundval härav överenskommit, att i anstaltens stat uppföra två nya befattningar som underläkare. Kostnaderna för dessa tjänster ävensom för särskilt arvode till biträdande överläkare skall bestridas till hälften av staten på sätt stadgas i 3 § andra stycket i 1951 års avtal.

Kommissionens *förslag till avtal* jämte därvid fogad protokollsanteckning har följande lydelse:

A v t a l

rörande om- och tillbyggnad av H.K.H. Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, m. m.

Mellan Svenska staten, H.K.H. Kronprinsessan Lovisas förening för barnsjukvård, Stockholms stad och Stockholms läns landsting är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts, föreningens styrelses, Stockholms stadsfullmäktiges och Stockholms läns landstings förvaltningsutskotts godkännande före den 1 juli 1957 — i anslutning till avtal år 1951 mellan samma parter rörande upplåtelse av H.K.H. Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn för den medicinska undervisningen m. m., följande tilläggsavtal träffat.

§ 1.

Föreningen förbinder sig att snarast möjligt låta utföra om- och tillbyggnad av H.K.H. Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn i huvudsaklig överensstämmelse med ritningar den 7 maj 1956 (bil. 1) och den 7 maj 1956, reviderad den 26 september 1956 (bil. 2) samt att anskaffa inventarier till de om- och tillbyggda lokalerna, dock högst i den omfattning som framgår av förteckning den 4 oktober 1956 (bil. 3).

§ 2.

Till bestridande av kostnaderna för den om- och tillbyggnad samt den inventarieanskaffning som avses i § 1 ovan och som den 10 september 1956 och den 4 oktober 1956 kostnadsberäknats till 510 000 kronor resp. 153 325 kronor skola staten, staden och landstinget tillskjuta sammanlagt högst 664 000 kronor, med den fördelningen att staten erlägger 25 procent samt att av återstoden landstinget betalar 42/150 och staden 108/150.

Staten, staden och landstinget skola på rekvisition av föreningen tillskjuta medel intill sammanlagt högst den andel av 664 000 kronor, som enligt föregående stycke faller på var och en av dem, allteftersom föreningen blir i behov därav till bekostande av arbeten och inventarier.

Slutlig reglering av kostnadsandelarna sker sedan de omändrade eller nytillkomna lokalerna och de nyanskaffade inventarierna tagits i bruk.

§ 3.

Föreningen förbinder sig vidare att snarast möjligt låta för åstadkommande av en ungdomspsykiatrisk avdelning vid vårdanstalten utföra om- och tillbyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med ritning den 23 april 1956, kompletterad den 22 november 1956 (bil. 4) samt att anskaffa inventarier till avdelningen m. m., dock högst i den omfattning, som framgår av förteckning den 31 maj 1956 (bil. 5).

§ 4.

Staden åtager sig att för bekostande av arbeten och inventarieanskaffning enligt § 3 tillhandahålla föreningen ett lån om högst 144 000 kronor mot 4,75 procent ränta och med fyra års amorteringstid.

§ 5.

Den ungdomspsykiatriska avdelningen, som skall ingå i den barnpsykiatriska kliniken, skall upplåtas till Karolinska medico-kirurgiska institutet för undervisningsändamål. För avdelningen skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 1951 års avtal rörande upplåtelse av vårdanstalten för den medicinska undervisningen m. m., dock med den avvikelsen att i driftkostnaderna enligt § 4 nämnda avtal skola inläggas ränte- och amorteringskostnaderna för det lån, som staden jämlikt § 4 här ovan tillhandahåller föreningen.

§ 6.

Sedan vid Karolinska institutet inrättats den i proposition 1954:212 angående reformerad läkarutbildning omförmälda professuren i barnpsykiatri, vilken befattning avses skola förenas med överläkartjänsten vid vårdanstaltens barnpsykiatriska avdelning, skall staten i fortsättningen tillsätta samt bestrida hela löne- och pensionskostnaden för nämnda överläkare, dock att föreningen skall bestrida kostnaden för särskilt överläkararvode med samma belopp, som utgår till överläkaren vid den medicinska avdelningen.

Överläkararvodet skall icke ingå i vårdanstaltens driftkostnader.

§ 7.

Med hänsyn till att klinikerna vid vårdanstalten avses bli överflyttade till Sabbatsbergs sjukhus skall stadens sjukhusdirektion beredas tillfälle att yttra sig före tillsättning av professor eller överläkartjänst vid vårdanstalten. Erforderliga närmare föreskrifter härom meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 8.

Föreningen förbinder sig att å anstaltens stat uppföra två nya befattningar som underläkare avsedda för tjänstgöring å barn- och ungdomspsykiatriska avdelningarna.

Kostnaderna för dessa tjänster ävensom för särskilt arvode till biträdande överläkaren vid barn- och ungdomspsykiatriska avdelningarna skola bestridas på sätt stadgas i 3 § andra stycket 1951 års avtal.

Protokollsanteckning:

Parterna äro ense om att vissa frågor rörande kostnaderna för den vid vårdanstaltens psykiatriska klinik inrättade rådgivningsbyrån skola göras till föremål för särskilda överväganden mellan parterna.

Utöver tidigare anförda allmänna motiv för avtalsförslaget har kommissionen lämnat följande *speciella motivering* i fråga om vissa bestämmelser däri.

§ 2.

De belopp, vartill byggnadskostnaderna och inventarieanskaffningen enligt denna paragraf skulle uppgå — 510 000 resp. 153 325 kronor — har som

tidigare nämnts erhållits vid kostnadsberäkningar verkställda i september och oktober 1956. Dessa siffror kan emellertid inte betraktas som helt definitiva. Under ärendets fortsatta behandling kan inskränkningar i byggnadsprogrammet bli beslutade, till följd varav de ursprungliga beloppen kan nedbringas. Vidare kan i fråga om byggnadskostnaderna sådana kostnadsstegringar inträda, att det icke blir möjligt att hålla kostnaderna inom den beräknade ramen. Parternas delegerade har också förutsatt att, därest byggnadskostnadsindex skulle stiga i förhållande till indexläget den 1 juli 1956, delegerade skall äga till förhandling upptaga frågan om det ytterligare belopp, som med anledning härav kan bli oundgängligen nödvändigt.

§ 7.

Denna paragraf motsvarar § 11 i sabbatsbergsavtalet. Det har efter önskemål från stadens delegerades sida ansetts lämpligt att redan nu samordna tillsättningsförfarandet med vad som i framtiden kommer att gälla vid den pediatrika kliniken vid Sabbatsbergs sjukhus.

Yttranden

Statskontoret anför.

Behovet av den planerade upprustningen av vårdanstalten undandraget sig statskontorets bedömande. Med understrykande av förhandlingskommissionens uttalande om det otillfredsställande i att lägga ned stora belopp på upprustning av en anstalt, som endast är ett provisorium, vill statskontoret föreslå, att statsverkets medverkan till byggnadsprojektets finansiering begränsas att omfatta endast sådana förbättringsarbeten och inventarieanskaffningar, som är nödvändiga för att bota eventuella brister, som kan äventyra undervisningen och forskningen vid anstalten, samt att upprustningsprogrammet i sådant syfte underkastas granskning av byggnadsstyrelsen. Vid en dylik begränsning av statens medverkan i anstaltens upprustning vill statskontoret ej resa invändning mot den föreslagna fördelningen av kostnaderna. Såsom kommissionen förutsatt, bör staten bredas tillfälle att deltaga i överläggningarna om vårdanstaltens fortsatta användande efter det pediatrika kliniken flyttats till Sabbatsberg. Staten bör ock enligt statskontorets mening äga utse ledamot i anstaltsstyrelsen.

De skäl, som anförts för att statsbidrag skulle utgå till den ifrågasatta ungdomspsykiatriska avdelningen vid anstalten, finner statskontoret ej bärande. Ämbetsverket vill erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 7 juni 1956 uppdragit åt mentalsjukvårdsdelegationen inom kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket att i samråd med statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande utreda det av statsutskottet i dess utlåtande nr 128/1956 berörda spörsmålet om inrättande av särskilda vårdplatser för sinnessjuka barn. Enligt utskottet borde övervägas, om inte de avsedda vårdplatserna borde anordnas i anslutning till de barnpsykiatriska klinikerna ävensom om inte särskilda vårdplatser borde anordnas även för ungdomar i åldern 16—20 år. Statskontoret utgår från att vid dessa överväganden även kommer att beaktas behovet av utvidgade möjligheter för läkare att skaffa sig specialutbildning på området och att eventuellt tillkommande vårdavdelningar erhåller en med hänsyn till den medicinska undervisningen och forskningen lämplig förläggning. Enligt statskontorets mening bör staten därför ej påtaga sig några kostnader för den tilltänkta ungdomspsykiatriska avdelningen vid Lovisaanstalten.

Förslaget att staten utöver den utökning av läkarpersonalen, som följer av 1954 års riksdags beslut om reformering av läkarutbildningen, skulle påtaga sig kostnader för ytterligare två underläkare vid psykiatriska avdelningen finner statskontoret ägnat inge betänkligheter i betraktande av den stränga återhållsamhet, som inom den statliga verksamheten iakttagits i fråga om tillskapandet av nya tjänster. Ämbetsverket kan för sin del endast tillstyrka en av dessa tjänster, vars innehavare bör anförtros de uppgifter, som skulle ankomma på den av medicinalstyrelsen tidigare föreslagna speciella utbildningstjänsten i barnpsykiatri.

Kanslern för rikets universitet har icke funnit anledning till erinran mot avtalsförslaget.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet erinrar om att den upprustning av vårdanstalten, som avtalsförslaget innefattar, endast för kort tid möjliggör erforderlig undervisning därstädes, varför behovet av att pediatrika undervisningskliniker uppföres inom Sabbatsbergs sjukhus såsom en första etapp i sjukhusets fortsatta utbyggnad kvarstår. Det är angeläget, att ombyggnaden av vårdanstalten icke får fördröja tillkomsten av sådana allsidigt utrustade kliniker.

Medicinalstyrelsen uttalar.

Styrelsen vill i likhet med kommissionen framhålla angelägenheten av att Stockholms stads myndigheter i den utsträckning det är möjligt påskyndar planläggningen av ombyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus och förutsätter, att den blivande pediatrika kliniken kommer att ingå i den första byggnadsetappen vid detta sjukhus. I avvaktan härå synes icke annan utväg stå till buds än att Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt liksom hittills och tills vidare får tjänstgöra som en karolinska institutets klinik i pediatrik. Styrelsen kan vitsorda, att det föreligger ett oundgängligt behov av föreslagen om- och tillbyggnad samt upprustning av anstalten. Genom beslut den 10 januari 1957 har styrelsen godkänt upprättade, den 7 maj 1956 dagtecknade och den 26 september 1956 reviderade ritningar till ifrågasvarande om- och tillbyggnad under förutsättning att av centrala sjukvårdsberedningen gjorda erinringar mot ritningarna beaktas. Mot föreslagen fördelning av kostnaderna, innebärande att staten skulle bidra med ett preliminärt till 166 000 kronor beräknat belopp, har styrelsen icke något att erinra.

Ritningar till den i kommissionens förslag omnämnda ungdomspsykiatriska avdelningen har godkänts av styrelsen genom beslut den 21 december 1956.

Medicinalstyrelsens av kommissionen berörda framställning den 31 augusti 1954 avsåg att utvidga de begränsade möjligheterna för läkare att förskaffa sig specialutbildning i barnpsykiatri. Styrelsen vill uttala sin tillfredsställelse över att detta önskemål till viss del kommer att förverkligas genom det föreliggande förslaget att en av de båda nytillkommande underläkartjänsterna vid barnpsykiatriska avdelningen å vårdanstalten skall vara en speciell utbildningstjänst i barnpsykiatri.

Kommissionen har vidare framhållit, att staten kommit att bidra till bestridandet av såväl lönekostnader som driftkostnader för den till psykiatriska avdelningen knutna rådgivningsbyrån för uppfostringsfrågor i enlighet med 1951 års avtal, oaktat särskilt statsbidrag härför utgår jämlikt

kungörelsen angående statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård. Denna fråga avses bli föremål för särskilda överväganden mellan parterna. I detta sammanhang vill styrelsen erinra om att mentalsjukvårdsdelegationen inom kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket i enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag f. n. verkställer översyn av bl. a. denna kungörelse och förväntas komma att framlägga sina förslag i ämnet instundande vår. Med hänsyn härtill torde kunna ifrågasättas, om ej med de särskilda övervägandena lämpligen bör anstå, till dess mentalsjukvårdsdelegationens förslag framlagts.

Byggnadsstyrelsen, som deltagit i handläggningen av ärendet inom centrala sjukvårdsberedningen, har ur byggnadsteknisk synpunkt intet att erinra mot förslaget enligt senast den 18 januari 1957 reviderade ritningar.

Departementschefen

Av vad förhandlingskommissionen anfört framgår, att Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn i Stockholm utifrån nutida krav på sjukvårds- och undervisningslokaler är synnerligen bristfällig. Det är allmänt vitsordat, att sjukhuset arbetar under ytterst ogynnsamma förhållanden. Rådande bristfälligheter gäller framför allt den medicinska spädbarnsavdelningen, vilken utgör en nyckelavdelning beträffande såväl sjukvård som utbildning och undervisning, samt vissa för verksamheten vid vårdanstalten oundgängliga laboratorier, vilka f. n. är inhysta i medicinska barnavdelningarnas korridorer. Icke minst ur undervisningens synpunkt framstår en upprustning av anstalten som obetingat nödvändig. F. n. mottager kliniken årligen 50 medicine kandidater, fördelade på två kurser om tre månader vardera. Enligt den nya undervisningsordningen skall emellertid vid kliniken fr. o. m. läsåret 1958/59 årligen mottagas 60 medicine kandidater, fördelade på två undervisningskurser om fyra månader vardera. En förutsättning för att undervisningen i nuvarande omfattning i längden skall kunna bedrivas vid anstalten är att bättre och ändamålsenligare lokaler ställas till förfogande. Det är uppenbart, att kravet på bättre och utökade lokaler kommer att göra sig än starkare gällande vid ett genomförande av den såväl kvalitativt som kvantitativt utökade undervisningen i pediatrik. Jag har för egen del blivit starkt övertygad om behovet av att föreslagna förbättringsåtgärder snarast kommer till stånd och förordar därför att desamma nu kommer till utförande. Jag finner det angeläget understryka, att genom det nu framlagda förslaget endast de mest framträdande bristerna vid anstalten avlägnas samt att den ifrågavarande upprustningen därför måste betraktas endast som ett provisorium. Mot bakgrunden härav anser jag i likhet med förhandlingskommissionen det ytterst angeläget, att stadens myndigheter i möjligaste mån påskyndar planläggningen av ombyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus och att den blivande pediatrikska kliniken vid detta sjukhus uppföres i en första byggnadsetapp.

De beräknade kostnaderna för de planerade förbättringsarbetena har icke

i och för sig givit mig anledning till erinran, men jag förutsätter, att alla möjligheter till besparingar tillvaratages. Enligt föreliggande avtalsförslag skall staten bidra till dessa kostnader enligt samma principer, som ligger till grund för det s. k. sabbatsbergsavtalet, d. v. s. staten skall bidra med 25 procent av kostnaderna. Någon ändring av denna procentsats har icke från något håll ifrågasatts och jag förordar densamma, ävensom den föreslagna tilläggsbestämmelsen, att slutlig reglering av kostnadsandelarna skall ske, sedan de omändrade eller nytillkommande lokalerna tagits i bruk. I enlighet med vad jag sålunda förordat, bör för nästa budgetår anvisas ett statsbidrag om 166 000 kronor för föreslagna byggnadsarbeten och inventarieanskaffning. Jag är ense med kommissionen om att staten bör beredas tillfälle att delta i överläggningar om vårdanstaltens fortsatta användande efter det den pediatrika kliniken överflyttats till Sabbatsberg. Statens intresse av medinflytande torde lämpligen böra tillgodoses genom att staten beredes tillfälle att låta sig representeras i vårdanstaltens styrelse.

Med anledning av vad statskontoret i sitt yttrande anfört angående statsbidrag till den ungdomspsykiatriska avdelningen vill jag i anslutning till vad kommissionen anfört framhålla, att vid denna frågas bedömande speciell hänsyn bör tagas till det starka undervisningsbehovet beträffande psykiska beteenderubbningar i åldrarna omkring och efter puberteten. En intensifierad forskning på detta område och utbildning av fler barnpsykiater är enligt min mening en angelägen uppgift och ett icke oväsentligt led i de aktuella strävandena att komma till rätta med den ökade kriminaliteten bland ungdomar i dessa åldrar. Med hänsyn till det stora värdet för forskning och undervisning av ifrågavarande avdelning har jag sålunda ansett mig kunna biträda avtalsförslaget jämväl i denna del.

Beträffande den föreslagna förstärkningen av läkarpersonalen vid barnpsykiatriska avdelningen vill jag erinra om att i årets statsverksproposition föreslagits inrättande vid de barnpsykiatriska avdelningarna i Lund och Göteborg av speciella utbildningstjänster i barnpsykiatri, vilkas innehavare förutsatts skola helt avlönas av statsmedel. Då enligt min mening anledning saknas att i förevarande fall ifrågasätta en annan ordning, har jag icke funnit anledning till erinran mot kommissionens förslag till fördelning av kostnaderna för två nytillkommande förste underläkartjänster, varav en avsedd som utbildningstjänst.

Avtalsförslaget i övrigt föranleder ingen erinran från min sida. Jag förutsätter, att smärre jämkningar i eller tillägg till avtalsbestämmelserna framdeles skall kunna göras utan att riksdagens samtycke skall behöva inhämtas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig i det föregående förordade grunder rörande statens bidrag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn m. m.;

b) till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn m. m. för budgetåret 1957/58* under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 166 000 kronor.

Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund

Inledning

Med anledning av en av direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund i skrivelse den 12 juli 1954 gjord framställning, varöver yttranden avgivits av universitetskanslern efter hörande av medicinska fakulteten vid Lunds universitet, uppdrog Kungl. Maj:t den 30 september 1955 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med direktionen, fakulteten och 1955 års läkarutbildningsutredning verkställa skyndsamt utredning rörande tillgodoseende av behovet av särskilda lokaler för den barnpsykiatriska kliniken vid lasarettet i Lund.

Med skrivelser den 31 augusti och 6 november 1956 har byggnadsstyrelsen inkommit med utredning och förslag i ämnet.

Lasarettsdirektionens skrivelse den 12 juli 1954 jämte yttranden

Direktionen hemställer om vidtagande av åtgärder för uppförande av en barnpsykiatrisk klinik såsom tillbyggnad till den psykiatriska kliniken och åberopar därvid skrivelse från *överläkaren vid den psykiatriska kliniken, professorn E. Essen-Möller*, vari denne anfört bl. a. följande.

Den om- och tillbyggnad av psykiatriska kliniken, som färdigställdes höstterminen 1952, hade planerats alltsedan år 1944. Lokalbehovet för undervisningsändamål hade därvid beräknats med sikte på en blivande utvidgning av psykiatriundervisningen av ungefärligen den omfattning, som sedermera kommit till uttryck i propositionen nr 212/1954. Särskild hänsyn hade därvid tagits till införandet av obligatorisk assistenttjänstgöring i psykiatri, varvid 20 assistenter per kurs eller 60 årligen skulle kunna passera kliniken.

Innan byggnadsarbetet ännu hunnit påbörjas, utvecklades vid kliniken den barnpsykiatriska verksamheten, för vilken en avdelning inom den gamla byggnaden togs i bruk den 9 maj 1949. I samband med ombyggnaden kunde på detta stadium ingen annan ändring vidtagas än att ett för vuxna patienter avsett utrymme omändrades till provisorisk barnavdelning. Först gällde detta en halv avdelning för vuxna, sedan en hel. Därefter har ett utrymme avsett för arbetsterapi måst tagas i anspråk, varjämte ytterligare lokaler inom kliniken, avsedda för vetenskapligt ändamål, inom kort torde komma att indragas i den barnpsykiatriska verksamheten.

Genom detta stöd åt barnpsykiatri har undervisningsmaterialet för den egentliga psykiatrikursen i olika avseenden beskuren. Bl. a. gäller detta de ur socialpsykiatrisk synpunkt viktiga alkoholsjukdomarna. Det förtjänar också framhållas, att assistenttjänstgöringen i psykiatri efter undervisningsreformens genomförande kommer att kunna mottaga endast 48 medi-

eine kandidater årligen, om avsedd standard skall bibehållas. Tanken hade varit att provisoriskt råda bot på denna platsbrist genom att låta de återstående 12 assistenterna tjänstgöra uteslutande vid polikliniken — vilken tjänstgöring eljest skulle ha ägt rum i annan ordning — intill dess barnavdelningen kunde erhålla egna lokaler. Förenämnda proposition innehåller emellertid den bestämmelsen, att ytterligare 10 läkare årligen skall utbildas vid fakulteten. För psykiatrien innebär detta fr. o. m. höstterminen 1958 en ökning med 3—4 studerande per kurs, vilket enligt det sagda blir mera än kliniken kan härbärgera.

Under sådana förhållanden aktualiseras ur psykiatriundervisningens synpunkt behovet att i god tid före höstterminen 1958 återinrätta en avdelning för vuxna. Detta kan enklast ske genom att utbryta den provisoriska barnavdelningen ur klinikbyggnaden. Såsom redan antytts är detta ett krav icke blott för psykiatriundervisningens del. Även för vetenskapligt arbete avsedda lokaler går förlorade till följd av barnpsykiatriens snabbt växande sjukvårdsbehov. Barnavdelningen är dessutom bullersam och störande.

Härtill kommer, att ej heller barnpsykiatrin själv kan nöjaktigt tillgodoses inom den nuvarande byggnaden. Barnavdelningen har fått sin start men behöver nu med det snaraste lokaler planerade direkt för sitt syfte. Detta gäller icke blott sjukvården utan framför allt också undervisningen och det vetenskapliga arbetet inom detta nya både teoretiskt och praktiskt så betydelsefulla ämne. För dessa ändamål är de nuvarande provisoriska lokalerna helt och hållet otillräckliga.

Det enklaste sättet att avhjälpa de uppkomna svårigheterna och att främja utvecklingen av såväl barnpsykiatrin som kliniken i övrigt torde vara att utbryta den provisoriska barnavdelningen ur den psykiatriska kliniken och uppföra en särskild barnpsykiatrisk klinik. Genom att placera den i omedelbar närhet till den nuvarande kliniken kan det praktiska och vetenskapliga samarbetet fortgå och möjligen också vissa lokaler göras gemensamma.

Universitetskanslern, medicinska fakulteten vid Lunds universitet samt *byggnadsstyrelsen* tillstyrkte i infordrade utlåtanden, att en utredning rörande tillgodoseende av behovet av särskilda lokaler för en barnpsykiatrisk klinik komme till stånd.

Byggnadsstyrelsens utredning och förslag

Byggnadsstyrelsen har tagit del av verksamheten vid den barnpsykiatriska kliniken och verkställt en översyn av de av vederbörande klinikchefer lämnade uppgifterna angående det beräknade lokalbehovet för barnpsykiatriska kliniken. Styrelsen har därvid kommit till den uppfattningen, att lokalbehovet måste tillgodoses genom uppförande av en särskild byggnad i anslutning till den nuvarande klinikbyggnaden. De båda byggnaderna är avsedda att sammanbindas med en gångbar kulvert, till vilken framdeles även en förbindelse till lasarettets kulvertsystem kan anslutas. I nybyggnaden inrymmes poliklinik och rådgivningsbyrå, en avdelning för 10 lugna patienter samt en avdelning för 10 oroliga patienter. Byggnadsföretaget är kostnadsberäknat till 1 500 000 kronor.

Som barnpsykiatrisk klinik har provisoriskt tagits i anspråk vissa ut-

rymmen i den befintliga klinikbyggnaden. Sedan en nybyggnad kommit till stånd, bör dessa utrymmen iordningställas för sitt ursprungligen avsedda ändamål. I samband därmed kommer även vissa andra iståndsättningsarbeten att bli nödvändiga. Styrelsen avser att framdeles återkomma till denna fråga.

Upprättat ritningsförslag har godkänts av fakulteten, läkarutbildningsutredningen samt — med vissa erinringar — av direktionen.

Det synes möjligt, att bedriva ritningsarbetet i sådan takt, att byggnadsföretaget skulle kunna igångsättas i början av år 1958. Utan att föregripa det förslag till fördelning av kostnaderna mellan staten och landstinget, som kan komma att framläggas, torde från statens sida för ändamålet böra anvisas ett investeringsanslag om 500 000 kronor för budgetåret 1957/58.

Departementschefen

I den psykiatriska kliniken vid lasarettet i Lund är f. n. såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen inrymd en avdelning för barnpsykiatri. Ursprungligen var den psykiatriska kliniken icke dimensionerad för att rymma jämväl en barnpsykiatrisk avdelning, men anordningen vidtogs som ett provisorium för att den ur praktisk synpunkt viktiga specialvården av de barnpsykiatriska fallen skulle kunna komma i gång. Ianspråktagandet av en del av den psykiatriska kliniken för barnpsykiatri skapar vissa olägenheter för undervisningen i psykiatri. Klinikchefen har sålunda framhållit, att klinikens undersökningsmöjligheter beskäres genom förekomsten av den barnpsykiatriska avdelningen samt att en kommande utvidgning av den praktiska undervisningen i psykiatri inger betänkligheter med hänsyn till de trånga lokalförhållandena. En förutsättning för genomförandet av den nya studieordningen är sålunda, att inom en snar framtid möjligheter skapas att flytta den barnpsykiatriska avdelningen från den psykiatriska kliniken.

Med hänsyn såväl till undervisningens krav som till det i det föregående berörda behovet av ytterligare möjligheter till specialutbildning i barnpsykiatri vid olika kliniker i landet anser jag det angeläget, att den sedan ett flertal år aktuella frågan om uppförande av en nybyggnad för den barnpsykiatriska avdelningen löses. Jag har därför funnit mig böra tillstyrka, att en dylik nybyggnad kommer till stånd. Det föreliggande ritningsförslaget till den planerade nya klinikbyggnaden synes ur vård- och undervisningssynpunkt ändamålsenligt och torde vara ägnat att läggas till grund för vidare utarbetande av byggnadsprogrammet. I samband med uppgörandet av erforderliga detaljritningar bör en omprövning verkställas i syfte att utröna, huruvida förenklingar eller eljest besparande omläggningar i byggnadsprogrammet kan genomföras utan men för det ändamål, som kliniken skall tillgodose. Jag förutsätter, att kostnaderna för nybyggnaden skall till viss del bäras av landstinget. Frågan i vilken utsträckning

landstinget skall bidra till kostnaderna, bör göras till föremål för förhandlingar mellan landstinget och den kommission, som tidigare tillsatts för förhandlingar med landstinget i frågor, som äger samband med den medicinska undervisningen och forskningens anordnande i Lund. Resultatet av nämnda förhandlingar synes mig böra avvaktas, innan medel anvisas för byggnadsföretaget.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att en barnpsykiatrisk klinik skall för en beräknad kostnad av högst 1 500 000 kronor uppföras vid lasarettet i Lund i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående tillstyrkt förslag.

Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m.

För detta ändamål är i gällande riksstat uppfört ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Förslag

Det större akademiska konsistoriet vid Göteborgs universitet hemställer i skrivelser den 22 oktober och 2 november 1956 om anvisande av ett anslag å 3 169 500 kronor.

1) Uppförande av mikrobiologiska institutioner	450 000
2) Anordnande av ett odontologiskt-bakteriologiskt laboratorium	465 000
3) Anordnande vid Sahlgrenska sjukhuset av vissa lokaler för undervisning och forskning	1 040 000
4) Uppförande av ny hudklinik	100 000
5) Vissa ombyggnadsarbeten inom kvinnoklinik I	500 000
6) Anordnande av undervisningslokaler vid jubileumskliniken	600 000
7) Anordnande av vissa lokaler inom Renströmska sjukhuset ...	14 500
	3 169 500

Motiv

1) Medelsbehovet för byggnadsföretaget har för tiden fram till den 1 juli 1958 beräknats till 6 885 000 kronor, varav 1 385 000 kronor under budgetåret 1956/57 och 5 500 000 under budgetåret 1957/58. Av på staten enligt gällande överenskommelse belöpande andel av kostnaderna, 3 442 500 kronor, har för innevarande budgetår anvisats 3 000 000 kronor. För budgetåret 1957/58 erfordras sålunda ett statsbidrag av cirka 450 000 kronor.

2) I skrivelse den 15 oktober 1956 till chefen för ecklesiastikdepartementet hemställde universitetskanslern under återopande av en skrivelse från medicinska fakulteten i Göteborg, att åtgärder måtte vidtagas för att

snarast få till stånd en närmare utredning rörande planläggningen och organisationen av en blivande tandläkarhögskola i Göteborg. Fakulteten hade i sin skrivelse anmält, att densamma hos sjukhusdirektionen i Göteborg anhållit om en utredning, huruvida det vore möjligt att så utöka de planerade mikrobiologiska institutionerna, att dessa kunde inrymma även lokaler för forskning och klinisk undervisning i odontologisk bakteriologi.

Sjukhusdirektionen har numera låtit utarbeta ett förslag till en utökning av förenämnda institutioner för angivet ändamål. Förslaget innebär, att lokaler för ett odontologiskt laboratorium anordnas genom påbyggnad av ett våningsplan ovanför bakteriologiska institutionens lokaler i mikrobiologiska institutionernas flygelbyggnad. Kostnaderna för påbyggnaden har beräknats till cirka 465 000 kronor. Sjukhusdirektionens byggnadskommitté har förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna påbyggnaden under förutsättning, att staten ensam svarar för alla därav föranledda kostnader.

Förslaget att anordna lokaler för den blivande tandläkarhögskolans avdelning för klinisk bakteriologisk odontologi inom det nya mikrobiologiska institutionskomplexet är förenat med stora fördelar ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt. En sådan anordning innebär bl. a., att vissa utrymmen och dyrbar apparatur kan utnyttjas gemensamt, exempelvis disk- och substratrum, djuravdelningens servicedel, torrsterilisatorer, autoklaver, specialcentrifuger och frystork. För det odontologiska laboratoriet skulle härigenom väsentliga besparingar kunna göras i fråga om kostnader för såväl utrustning som drift. Genom att verksamheten förlägges till en större mikrobiologisk institution erhåller vederbörande speciallärare inom den odontologiska bakteriologin nära anknytning till övrig bakteriologisk och virologisk verksamhet och ökade möjligheter till mera intimt samarbete. Betydelsen härav — särskilt när det gäller undersöknings- och forskningsarbete inom odontologins gränsområden — är uppenbar.

I propositionen 1954: 212 har föredragande departementschefen — i anslutning till förslaget om inrättande av en professur i hygien i Göteborg — framhållit, att lokalutrymmen för en hygienisk institution eventuellt skulle kunna anordnas i den nuvarande bakteriologiska institutionen, sedan de nya mikrobiologiska institutionsbyggnaderna uppförts. Under hänvisning till att lokalfrågan för den hygieniska institutionen i Göteborg ej kunde anses definitivt löst, upptogs i propositionen icke något förslag om inrättande av en professur i hygien i Göteborg. Då fast ämneslärare och institution saknas i hygien, har det berett den medicinska fakulteten stora svårigheter att anordna undervisning i detta ämne. De provisoriska lösningar, som måst tillgripas för att organisera undervisningen i ämnet, är långt ifrån tillfredsställande och det är ytterst angeläget, att en fast lärarbefattning i hygien jämte en hygienisk institution snarast inrättas. Det har tidigare ifrågasatts, att en hygienisk institution skulle kunna anordnas i den nuva-

rande bakteriologiska institutionen, när denna överflyttat till den nya mikrobiologiska institutionsbyggnaden. Bakteriologiska institutionen är f. n. inrymd i den för de patologiska institutionerna uppförda byggnaden. Den betydande förstärkning av lärarpersonalen inom ämnet patologi, som genomförts eller som föreslås komma till stånd, medför emellertid, att hela institutionsbyggnaden beräknas bli behövlig för detta ämne, när de nuvarande lokalerna för den bakteriologiska institutionen friställes. Detta innebär, att lokaler för ämnet hygien måste anordnas på annan plats. De lokaler, som föreslagits skola inrättas för den odontologiska bakteriologin i mikrobiologiska institutionernas flygelbyggnad, skulle väl kunna användas såsom institutionslokaler för ämnet hygien i avvaktan på att tandläkarhögskolan uppgöres och permanenta lokaler för den hygieniska institutionen kommer till stånd.

3) Sedan 1948 års riksdag fattat beslut om inrättande av en medicinsk högskola i Göteborg, kunde arbetet med om- och tillbyggnad av Sahlgrenska sjukhuset igångsättas. Under byggnadsarbetet har programmet i fråga om såväl vårdavdelningar som lokaler för medicinsk undervisning och forskning i väsentliga delar måst omarbetas och utvidgas. Beträffande vårdavdelningarna har den ändrade planeringen främst förorsakats av att den planerade sjukhusanläggningen i stadens östra del ej kommit till stånd. Ändringen i planeringen av sjukvårdsavdelningarna har även föranletts av önskemål att förlägga vissa specialistavdelningar inom centralkomplexet.

De ökade kraven på utrymmen för särskilda specialistavdelningar i centralkomplexet har också medfört nya behov av lokaler för medicinsk undervisning och forskning utöver dem, som angivits i 1948 års avtal.

Vid överläggningar i maj 1949, i vilka deltog bl. a. chefen för ecklesiastikdepartementet, chefen för medicinalstyrelsen samt ordföranden och vice ordföranden i organisationskommittén för den medicinska högskolan i Göteborg, uppdrogs åt organisationskommittén att verkställa en utredning angående förutsättningarna för en ökning av det årliga intaget av medicine studerande i Göteborg från 60 till 100. Vid samma tillfälle framhölls av departementschefen vikten av att man vid planeringen av tillbyggnaden av Sahlgrenska sjukhuset beaktade möjligheten av ett årligt intag av 100 medicine studerande.

Den 16 februari 1950 överlämnades den begärda utredningen, vilken visade, att möjligheter förelåg för ett årligt intag av 90—100 medicine studerande vid medicinska högskolan, sedan de planerade nybyggnaderna för de teoretiska institutionerna uppförts.

Nu anförda omständigheter har nödvändiggjort en översyn av centralkomplexets planering i förhållande till det program, som låg till grund för 1948 års avtal.¹ År 1951 fördes förhandlingar i denna fråga mellan representanter för medicinska högskolans organisationskommitté och Göteborgs

¹ Beträffande avtalets innehåll hänvisas till prop. nr 221/1948 s. 52—59.

stad. Förhandlingarna resulterade i en överenskommelse, som innebar en utökning av de lokaler i centralkomplexet, som enligt punkt 13 i 1948 års avtal avsetts för medicinsk undervisning och forskning. Det omarbetade förslaget godkändes av organisationskommittén vid sammanträde den 21 november 1951. Förslaget innebar följande förändringar i förhållande till 1948 års avtal.

I. Utökning av lokaler, som finnes upptagna i 1948 års avtal.

- a) en större föreläsningssal utökas från 150 till 200 platser, varjämte vissa bilokaler tillkommer;
- b) två mindre föreläsningssalar utökas från vardera 30 till 60 platser;
- c) utökning av det neurofysiologiska laboratoriet;
- d) utökning av forskningsavdelning, i avtalet angiven såsom »arbets- och laboratorieutrymmen för klinikernas läkare»;
- e) utökning av antalet jourrum för kandidater från tre till sex.

II. Nyttillkomna lokaler för forsknings- och undervisningsändamål, vilka ej finnes angivna i 1948 års avtal.

- a) en mindre föreläsningssal i anslutning till de röntgendiagnostiska avdelningarna;
- b) utökning av den medicinska undersökningscentralen;
- c) »museum»;
- d) omklädningsrum för de studerande;
- e) skrivrum för kandidaterna i anslutning till vårdavdelningarna;
- f) rum för kandidater ävensom forskningslaboratorier inom avdelningen för fysikalisk terapi.

Enligt 1948 års avtal skall staten lämna bidrag med 50 procent till de verkliga kostnaderna för vissa i avtalet närmare angivna lokaler. Vid den preliminära överenskommelse, som träffades år 1951, utgick man från att samma fördelningsgrund skulle gälla för de merkostnader, som föranleddes *dels* genom utökningarna av de lokaler, som i det föregående angivits under I a)—c) och e), *dels* de lokaler för nya ändamål, som angivits under II a) och b). De totala byggnadskostnaderna för de lokaler, för vilka kostnaderna sålunda skulle fördelas lika mellan staten och staden, beräknades år 1951 till 2 226 000 kronor.

1955 års riksdag har beslutat, att de teoretiska institutionerna vid den medicinska fakulteten i Göteborg skall dimensioneras för ett årligt intag av 120 medicine studerande. 1955 års läkarutbildningsutredning har vidare räknat med ett behov av 100 kliniska utbildningsplatser i Göteborg.

I fråga om övriga nyttillkomna lokaler, eller de, som angivits under I d) samt II c)—f) innebär 1951 års överenskommelse, att staten skall svara för hela kostnaden. Lokalerna är avsedda att utnyttjas för följande ändamål.

I d) Forskningsavdelning.

Denna avdelning är i 1948 års avtal betecknad »arbets- och laboratorieutrymmen för klinikernas läkare». Vid ingåendet av nämnda avtal beräknades omfattningen av forskningsavdelningen till cirka hälften av det utrymme, som vid den år 1951 gjorda översynen av lokalbehovet befanns erforderligt. I den ursprungliga planerade mindre forskningsavdelningen fanns inrymda även lokaler, vilka icke kunde anses vara av intresse för den medicinska undervisningen och forskningen. Dessa lokaler var av ungefär samma storlek som de för undervisning och forskning avsedda lokalerna. Då de senare ansågs alltför små och borde ökas till det dubbla, syntes det organisationskommittén skäligt, att staten helt bekostade utökningen, enär staden icke hade något intresse i dessa utrymmens tillkomst. Konsistoriet delar denna organisationskommitténs uppfattning. Kostnaderna för utökningen av forskningsavdelningen beräknades år 1951 till 515 000 kronor.

II c) »Museum».

Beteckningen »museum» är missvisande. Här åsyftas ett utrymme under bänkraderna till den amfiteatraliskt anordnade stora föreläsningssalen, vilket är avsett för förvaring av undervisningsmateriel. Förslaget att tillvarataga detta utrymme för sådant ändamål är praktiskt. I likhet med organisationskommittén finner konsistoriet, att kostnaderna för lokalens anordnande bör åvila statsverket.

II d) Omklädningsrum för de tjänstgörande kandidaterna.

Några sådana utrymmen fanns icke upptagna i 1948 års förslag, i vilket man utgick från att de studerande skulle hänga sina ytterkläder och arbetsrockar i den för besökande avsedda allmänna garderoben. Detta måste anses synnerligen olämpligt. Omklädningsrummen planeras nu bli förlagda i souterrainvåningen i nära anslutning till föreläsningssalar och övningslaboratorier. Kostnaden för iordningställandet av dessa utrymmen bör helt bestridas av statsverket.

II e) Skrivrum för kandidaterna i anslutning till vårdavdelningarna.

I 1948 års avtal upptogs ett utrymme betecknat såsom »dag- och skrivrum för de studerande». Utrymmet har förlagts i mellersta tvärflygelns andra våning och omfattar cirka 100 m². Med utökningen av antalet studerande blir detta utrymme alldeles för litet. Vid förhandlingarna år 1951 framhöll organisationskommittén, att det var olämpligt att för skrivgöromål hänvisa ett så stort antal studerande till ett gemensamt utrymme, långt avlägset från vårdavdelningarna. Väsentliga fördelar skulle enligt kommitténs mening vinnas genom att i anslutning till varje vårdavdelning förlägga ett mindre skrivrum, avsett för de å avdelningen tjänstgörande 6 å 7 studerande, som där kunde ostört ägna sig åt sitt arbete. Kostnaderna för denna anordning beräknades komma att överstiga dem, som en erforderlig utökning av det för ändamålet ursprungligen avsedda utrymmet skulle medföra. En sådan utökning visade sig för övrigt omöjlig att genomföra med hänsyn till de lokala förhållandena.

I likhet med organisationskommittén finner konsistoriet, att stora praktiska fördelar vinnas ur undervisningssynpunkt genom att förlägga skrivrum för medicine kandidaterna i anslutning till vårdavdelningarna. Även

konsistoriet anser härav föranledda merkostnader bära i sin helhet bäras av staten.

II f) *Rum för kandidater ävensom forskningslaboratorium inom avdelningen för fysikalisk terapi.*

Dessa utrymmen utgör en relativt liten lokalenhet om cirka 130 m² inom avdelningen för fysikalisk terapi, vilken i sin helhet kommer att omfatta omkring 3 500 m². Forskningslaboratoriet är avsett att främst användas vid demonstrationer för medicine studerande. Förslaget att anordna dessa lokaler för undervisningsändamål sammanhänger bl. a. med rehabiliteringsproblemets alltmer ökade aktualitet. Enär den fysikaliska terapin intager en central ställning inom rehabilitering, har det ansetts motiverat att till den stora avdelningen för fysikalisk terapi, som i sin helhet bekostas av staden, förlägga detta mindre utrymme för undervisning och forskning i ämnet. Konsistoriet finner denna åtgärd vara starkt motiverad och anser att därmed förenade kostnader helt böra bestridas av statsmedel.

Sammanlagda kostnaden för de under II c)—f) redovisade lokalerna beräknades år 1951 till 412 000 kronor.

Samtliga på staten belöpande kostnader för medicinska undervisnings- och forskningslokaler i centralkomplexet skulle med stöd av 1948 års avtal och på grundval av de år 1951 gjorda beräkningarna uppgå till 1 113 000 + 515 000 (I d) + 412 000 (II c)—f) eller tillhopa 2 040 000 kronor. Enligt de vid samma tid gjorda beräkningarna skulle stadens andel i till- och ombyggnadsarbetena vid Sahlgrenska sjukhuset uppgå till i runt tal 47 000 000 kronor. På grund av under senare år inträdda förhöjningar av arbetslöner och materielkostnader kommer kostnaderna, framför allt beträffande stadens andel, att avsevärt överstiga det beräknade beloppet.

Konsistoriet har funnit de av organisationskommittén föreslagna åtgärderna för ernående av ökade lokaler för den medicinska undervisningen i centralkomplexet synnerligen väl motiverade. Uppgårelsen med Göteborgs stad om kostnadsfördelningen sådan den kommit till uttryck såväl i 1948 års avtal som i överenskommelsen av år 1951 måste anses vara från statens synpunkt fördelaktig.

Arbetena med centralkomplexets uppförande beräknas vara avslutade sommaren 1958. Återstoden av å staten fallande del av kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsarbeten bör därför anvisas för budgetåret 1957/58. Då för innevarande budgetår för ändamålet anvisats 1 000 000 kronor, uppgår det erforderliga medelsbehovet för nästa budgetår till (2 040 000 — 1 000 000) 1 040 000 kronor.

4) Stadsfullmäktige i Göteborg har den 16 februari 1956 beslutat uppdraga åt stadens sjukhusdirektion att låta utföra nybyggnad för en hudklinik inom Sahlgrenska sjukhuset. Enligt det förslag, som underställdes stadsfullmäktiges prövning, beräknades den totala anläggningskostnaden preliminärt till 7 475 000 kronor, varav statens andel 447 000 kronor. Byggnaden upptog i detta förslag en total volym av omkring 33 150 m³. En

omarbetning av förslaget har sedermera verkställts, vilket medfört en minskning av totalvolymen till 31 460 m³. Förslaget, vars närmare utformning framgår av överlämnade ritningar, har lämnats utan erinran av centrala sjukvårdsberedningen och därefter godkänts av medicinalstyrelsen och den medicinska fakulteten.

Den på lokaler för undervisning och forskning om tillhoppa 3 100 m³ belöpande kostnaden uppskattas till cirka 620 000 kronor. Konsistoriet förutsätter, att frågan om kostnadsfördelningen måste bli föremål för förhandlingar mellan staden och staten, vilka förhandlingar bör anförtros den statliga förhandlingskommissionen i Göteborg.

1955 års läkarutbildningsutredning har framhållit, att hudklinikens nuvarande lokaler vid Holtermanska sjukhuset redan med det studentantal, som förutsatts i propositionen 1954: 212, är helt otillfredsställande och starkt understrukt för nödvändigheten av att alla erforderliga åtgärder vidtages för att påskynda uppförandet av den nya kliniken.

Arbetet på den nya hudkliniken är avsett att igångsättas i början av 1957. Medelsförbrukningen för byggnadsföretaget fram till den 1 juli 1958 har preliminärt uppskattats till 1 000 000 kronor. Konsistoriet finner det skäligt att ett visst bidrag till byggnadskostnaderna utbetalas under budgetåret 1957/58 och hemställer om anvisande av 100 000 kronor för ändamålet.

5) 1955 års läkarutbildningsutredning har i sitt nyligen avgivna betänkande rörande kliniska utbildningsplatser för blivande läkare påtalat bristen på lokaler för undervisnings- och forskningsändamål vid kvinnokliniken I. Oavsett utökningen av antalet studerande är det enligt utredningen nödvändigt, att kliniken utvidgas med såväl jour- och dagrum som demonstrations- och kurssalar. Vidare bör befintliga laboratorier utökas.

Sjukhusdirektionen har efter framställning från medicinska fakulteten låtit upprätta ett förslag till ombyggnad av kvinnokliniken I främst i syfte att erhålla utökade utrymmen för undervisning och forskning. Kostnaderna för ombyggnaden har beräknats till 1 379 000 kronor. Frågan om storleken av statens bidrag till byggnadsföretaget bör bli föremål för förhandlingar mellan staten och staden. Då ombyggnaden främst avser att tillgodose lokalbehovet för undervisning och forskning, torde huvudparten av kostnaderna komma att åvila staten.

Arbetena med ombyggnaden torde kunna slutföras under år 1958. Såsom bidrag till kostnaderna för budgetåret 1957/58 bör av statsmedel anvisas 500 000 kronor.

6) Då förslag uppgjordes till uppförande av Konung Gustaf V:s Jubileumsklinik i Göteborg, var icke någon medicinsk undervisning planlagd i Göteborg. När kliniken togs i bruk den 1 juli 1943, fanns därför inga utrymmen reserverade för undervisning. Vid de kurser i radioterapi och tumördiagnostik, som hållits sedan år 1952, har använts ett rum i bottenvåningen om cirka 35 m², vilket är avsett för journalskrivning. Då vid un-

dervisningen demonstreras fall från kliniken, vilka ofta är mycket svårtransportabla, måste emellertid undervisningslokaler finnas inom kliniken.

Hittills har undervisningen varit frivillig, och vardera av de två kurserna per läsår har under senare år besökts av ett 20-tal studerande. Även för detta ringa antal studerande är den nuvarande lokalen olämplig, enär den saknar effektiv ventilationsanordning. Den nuvarande provisoriska lokalen kan på grund av ovan angivna olägenheter svårligen användas vid den obligatoriska undervisning i radioterapi och tumördiagnostik för medicine kandidater, som numera beslutats. Det är därför nödvändigt att söka anskaffa nya och bättre undervisningslokaler inom den närmaste framtiden. Dylika lokaler erfordras även för annan undervisning, vilken med hänsyn till bl. a. patienttillgången måste knytas till jubileumskliniken. Härmed avses den undervisning, som framvuxit under senare år och som meddelas av på kliniken anställda läkare och teknici, nämligen i livmoder- och äggstockscancers klinik och radioterapi i anslutning till kursen i obstetrik och gynekologi, i radiofysik och strålskydd samt i medicinsk isotopteknik.

Beslut har fattats om att invid jubileumskliniken uppföra en byggnad för högenergetisk strålning, vilken i första hand skall inrymma en apparat för 1 000 curie radiokobolt. Apparatkostnaderna skall bestridas av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande, som våren 1956 fattat beslut om att avsälta medel för detta ändamål. Byggnaden kommer att bekostas av Göteborgs stad och de fem landsting, under vilka jubileumskliniken sorterar. Byggnaden skall förläggas mellan jubileumskliniken och stadens bakteriologiska laboratorium. För ernående av effektivt strålskydd skall byggnaden uppföras i massiv betong. Dess tak kommer att te sig som en slät betongplatta ungefär i nivå med utanför löpande gata. Förslag har väckts att använda denna betongplatta som grund för en påbyggnad, inrymmande nödvändiga undervisningslokaler för radioterapi och tumördiagnostik, gynekologisk tumördiagnostik och radioterapi, radiofysik, strålskydd och radioaktiva isotopers medicinska användning. Kostnaderna för den sålunda planerade, ovanför marknivån liggande delen av byggnaden har beräknats till cirka 600 000 kronor.

Konsistoriet finner den föreslagna lösningen av lokalfrågan för undervisningen i radioterapi m. m. synnerligen praktisk. Förslaget har stora fördelar med hänsyn bl. a. till att några särskilda kostnader för grunden till byggnaden icke uppkomma och till att undervisningslokalerna förlägges i omedelbar anslutning till jubileumskliniken. Med hänsyn till att den ifrågasvarande byggnadsdelen skall utnyttjas enbart för undervisningsändamål bör kostnaderna helt bestridas av statsverket. 1955 års läkarutbildningsutredning har varmt förordat det föreliggande byggnadsprojektet (SOU 1956: 34 sid. 65).

Under förutsättning att 1957 års riksdag godkänner föreliggande förslag torde arbetena kunna fullbordas under budgetåret 1957/58. Konsistoriet

hemställer om anvisande av 600 000 kronor för nämnda budgetår för uppförandet av den för undervisningsändamål avsedda byggnadsdelen samt föreslår, att förhandlingar upptages mellan staten, å ena sidan, samt Göteborgs stad och berörda landsting, å andra sidan, rörande kostnadsfördelningen och andra frågor av sådan art, att de lämpligen bör lösas förhandlingsvägen.

7) Enligt 1948 års avtal mellan staten och staden angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg har staden för de studerandes kliniska undervisning upplåtit bl. a. samtliga tuberkulosavdelningar vid Renströmska sjukhuset samt för undervisningsändamål i nämnda sjukhus anordnat två demonstrations- och laboratorierum. Enligt punkt 14 i avtalet skall kostnaderna för dessa lokaler bestridas av staden, dock att staten lämnar bidrag därtill med 50 procent, beräknat å de verkliga kostnaderna. Sedan ifrågasvarande lokaler iordningställt, har sjukhusdirektionen i Göteborg hemställt, att ett belopp av 14 500 kronor, motsvarande halva kostnaderna för lokalernas anordnande, måtte anvisas såsom ersättning till staden.

Yttranden

Statskontoret, som utgått från att ifrågakommande byggnadsföretag blir föremål för granskning av byggnadsstyrelsen ur såväl skälighets- som kostnadssynpunkt, anför.

1955 års läkarutbildningsutredning har i sitt betänkande »Kliniska utbildningsplatser för blivande läkare» (SOU 1956: 34) föreslagit, att, därest utökning av antalet utbildningsplatser under medicine licentiatstudierna anses böra ske vid befintliga lärosäten, densamma bör åstadkommas genom att bl. a. antalet dylika platser ökas till 100 i Göteborg. I utlåtande den 29 november 1956 över sagda betänkande har statskontoret givit uttryck åt den uppfattningen, att, då förutsättningar härför syntes föreligga, de nuvarande medicinska läroanstalterna utnyttjades för genomförande av den åsyftade utvidgningen av läkarutbildningen. Av den nu förebragta utredningen synes klart framgå, att de med framställningen avsedda lokaler, vilka faller utanför ramen för 1948 års avtal, är betingade av det utökade behov av utbildningsplatser, som 1955 års läkarutbildningsutredning räknat med. Mot bakgrunden härav och med beaktande av de stora utgifter, som Göteborgs stad påtagit sig i samband med tillkomsten av den medicinska högskolan i staden, vill ämbetsverket icke motsätta sig, att staten i enlighet med förslaget helt svarar för kostnaderna för berörda lokaler.

I avvaktan på resultatet av de förutsatta förhandlingarna mellan staten och Göteborgs stad (berörda landsting) rörande fördelningen av kostnaderna för ombyggnad av hudklinik, tillbyggnad av kvinnokliniken I och anordnande av undervisningslokaler vid jubileumskliniken, bör det enligt statskontorets mening icke ifrågakomma, att medel nu anvisas för ändamålen i fråga. Ämbetsverket avstyrker således förslagen härom.

Kanslern för rikets universitet tillstyrker anvisande för nästa budgetår av 450 000 kronor såsom bidrag till uppförande av de mikrobiologiska in-

stitutionerna. Kanslern tillstyrker likaledes anvisande av 465 000 kronor för tillbyggnad med en våning till institutionernas flygelbyggnad för att bereda utrymme för ett odontologiskt-bakteriologiskt laboratorium.

Med utgångspunkt från dels att vid Sahlgrenska sjukhuset bör beredas kliniska utbildningsmöjligheter för 100 studerande årligen, dels av läkarutbildningsreformen betingade ökade krav på undervisningslokaler, dels ock det ökade behovet av utrymme för klinisk forskning har kanslern funnit sig kunna tillstyrka, att kostnaderna för de av konsistoriet i föreliggande utredning angivna, för undervisning och forskning avsedda lokalerna bestrides av statsmedel. Statens bidrag till uppförande av centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset beräknas av konsistoriet till sammanlagt 2 040 000 kronor. Härtill kommer den kostnadsökning, som beror på de efter år 1951 inträdda ökningarna av arbetslöner och materialkostnader, och som icke nu kan angivas. Då för innevarande budgetår anvisats 1 000 000 kronor, återstår sålunda — förutom nyssnämnda kostnadsökning — ett belopp av 1 040 000 kronor. Konsistoriet har begärt att detta belopp måtte ställas till förfogande för budgetåret 1957/58. Byggnadsarbetena å centralkomplexet beräknas vara avslutade sommaren 1958. Med hänsyn härtill och till de stora kostnader, varmed Göteborgs stad belastas i samband med Sahlgrenska sjukhusets utbyggnad, talar starka skäl för att hela det av konsistoriet äskade beloppet eller 1 040 000 kronor anvisas för budgetåret 1957/58.

Kanslern understryker behovet av nybyggnad för dermato-venereologiska kliniken samt hänvisar till vad 1955 års läkarutbildningssakkunniga anfört rörande nödvändigheten av att påskynda detta byggnadsprojekt. De skäl, som framlagts för förläggning av kliniken till Sahlgrenska sjukhusets område, är enligt kanslerns mening bärande. Mot den föreslagna utformningen av kliniken med dess för undervisning och forskning avsedda lokalutrymmen har kanslern, från de synpunkter han har att företräda, icke funnit anledning till erinran. I likhet med konsistoriet anser kanslern, att frågan om fördelningen av kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsföretag bör bli föremål för förhandlingar mellan staten och staden och tillstyrker därför, att statens medicinska förhandlingskommission i Göteborg erhåller det av konsistoriet angivna förhandlingsuppdraget.

Med hänsyn till vad konsistoriet anfört och då — såvitt kanslern kan finna — statens andel i kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsföretag med säkerhet kommer att väsentligt överstiga förenämnda belopp av 100 000 kronor, biträder kanslern konsistoriets begäran om en medelsanvisning med detta belopp för budgetåret 1957/58.

Kanslern har blivit övertygad om nödvändigheten av att en utvidgning av kvinnokliniken I snarast möjligt kommer till stånd med hänsyn till behovet av lokaler för den medicinska undervisningen och forskningen. Att statens medicinska förhandlingskommission i Göteborg torde böra upp-

dragas att upptaga förhandlingar med Göteborgs stad rörande i samband med detta byggnadsföretag uppkommande frågor. I avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar synes böra anstå med anvisande av bidrag till kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsprojekt.

Kanslern understryker det framträdande behovet av att ändamålsenliga lokaler erhålles för undervisningen i radioterapi och tumördiagnostik jämte de discipliner, som står i nära samband därmed, samt delar den av universitetsmyndigheterna hävdade meningen, att dessa lokalutrymmen lämpligen bör ligga inom eller i direkt anslutning till jubileumskliniken. Frågan om tillgodoseende av lokalbehovet för undervisningen synes kanslern erhålla en godtagbar lösning genom den föreslagna påbyggnaden till den blivande byggnaden för högenergetisk strålning. Med biträdande av förslaget om förhandlingars upptagande mellan staten och vederbörande kommunala organ förordar kanslern, att av riksdagen äskas ett anslag om 500 000 kronor för budgetåret 1957/58 till uppförande av ifrågakvarande, för den medicinska undervisningen avsedda påbyggnad.

Förslaget om anvisande av 14 500 kronor för anordnandet av vissa lokaler inom Renströmska sjukhuset tillstyrkes av kanslern.

Byggnadsstyrelsen uttalar.

Mot storleken av de på statsverket under budgetåret 1957/58 belöpande kostnaderna för uppförandet av de mikrobiologiska institutionerna inom Sahlgrenska sjukhuset har styrelsen intet att erinra. Styrelsens synpunkter på de för undervisningen avsedda lokalerna inom centralkomplexet är närmare utvecklade i skrivelse den 5 december 1955. Utöver vad då anfördes, har styrelsen i detta sammanhang intet att erinra beträffande ifrågakvarande byggnadskostnader. Med anledning av förändringar, som sedan år 1952 genomförts ifråga om sjukhuslokalernas disposition, förutsätter styrelsen emellertid, att ritningarna sedermera kommer att underställas medicinalstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen för närmare prövning.

Byggnadsstyrelsen tillstyrker i princip större konsistoriets framställning beträffande övriga föreslagna byggnadsåtgärder inom Sahlgrenska sjukhusets område, nämligen uppförandet av en ny hudklinik, vissa ombyggnadsarbeten vid kvinnokliniken I samt uppförandet av en för undervisning avsedd byggnadsdel i anslutning till Gustaf V:s jubileumsklinik. De föreslagna beloppen för statens bidrag till kostnaderna för de båda förstnämnda byggnadsföretagen föranleder icke någon styrelsens anmärkning. Den uppgivna kostnaden för undervisningslokalerna vid jubileumskliniken synes högt beräknad. En bearbetning i förenklade syfte av de senare synes därtill kunna medföra vissa kostnadsbesparingar.

Styrelsen har intet att erinra mot den uppgivna, på statsverket belöpande delen av kostnaden för anordnandet av vissa lokaler inom Renströmska sjukhuset.

Departementschefen

Jag förordar att för fullföljande av arbetena med uppförande av de mikrobiologiska institutionerna för nästa budgetår anvisas ett belopp av 450 000 kronor.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har förslag numera framlagts om anordnande inom det nya mikrobiologiska institutionskomplexet av lokaler för den blivande tandläkarhögskolans avdelning för klinisk bakteriologisk odontologi. Jag vill med anledning härav erinra om att 1945 års riksdag i princip beslutat att en tredje tandläkarhögskola skall inrättas samt att chefen för ecklesiastikdepartementet i proposition nr 138/1955 uttalat, att en dylik högskola borde komma till stånd i Göteborg så snart det från arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella synpunkter bleve möjligt. Mot bakgrunden härav synes mig vägande skäl tala för konsistoriets förslag, som synes innebära stora fördelar ur såväl praktiska som ekonomiska synpunkter. I avbidan på att tandläkarhögskolan kommer till stånd, synes laboratorielokalerna kunna användas för undervisningen i hygien, vilket ämne saknar tillfredsställande institutionslokaler. Då nybyggnad för det odontologiska laboratoriet avses skola uppföras som en tillbyggnad av den bakteriologiska institutionen, måste planeringsarbetet för de båda institutionerna ske i ett sammanhang. Det är med hänsyn härtill nödvändigt, att nu taga ställning till konsistoriets förslag i denna del. För egen del finner jag så uppenbara fördelar vara förenade med detsamma, att jag anser mig böra förorda att den föreslagna påbyggnaden kommer till stånd. Enligt vad jag under hand inhämtat kan emellertid med medelsanvisning för byggnadsföretaget anstå till budgetåret 1958/59.

Jag vill i detta sammanhang anmäla, att medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet i skrivelse den 26 juni 1956 hemställt om en sådan utvidgning av den bakteriologiska institutionens föreläsnings- och demonstrationssal, att densamma kan rymma 60 studerande. Detta förslag har tillstyrkts av universitetskanslern och byggnadsstyrelsen, medan 1955 års läkarbildningsutredning avstyrkt detsamma. Byggnadsstyrelsen har i avgivet utlåtande framhållit, att en ökning av demonstrationssalens platsantal är möjlig utan att märkbart behöva påverka de hittills beräknade sammanlagda kostnaderna för byggnadsföretaget. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört finner jag mig för egen del kunna biträda den föreslagna utökningen av institutionen.

Enligt gällande avtal mellan staten och Göteborgs stad angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg har staden förbundit sig att i samband med till- och ombyggnad av Sahlgrenska sjukhuset anordna vissa lokaler för medicinsk undervisning och forskning (p. 13). Staten skall lämna bidrag till kostnaderna härför med 50 procent beräknade på de verkliga kostnaderna (p. 14). Ifrågakvarande lokaler skall inrymmas i det central-komplex, som är under uppförande inom Sahlgrenska sjukhusets område och som beräknas bli färdigställt sommaren 1958. På staten i enlighet med avtalet fallande del av anläggningskostnaden för centralkomplexet beräknades år 1951 till 1 113 000 kronor, vari inräknats vissa mindre undervisningslokaler, som med godkännande av dåvarande organisationskommittén

för medicinska högskolan tillkommit utöver avtalet. Utöver 1948 års avtal har därjämte med organisationskommitténs gillande tillkommit utökade lokaler för forskningslaboratorier samt vissa arbets- och laboratorieutrymmen för tjänstgörande kandidater till en år 1951 beräknad sammanlagd kostnad av 927 000 kronor, vilken kostnad förutsatts skola helt gäldas av statsmedel.

För budgetåret 1956/57 hemställde konsistoriet, att 1 500 000 kronor måtte anvisas för utbetalning till Göteborgs stad såsom en del av statens bidrag till byggnadsföretaget. Vid anmälan av denna anslagsfråga i 1956 års statsverksproposition (XI ht, s. 223) tillstyrkte jag att å staten fallande del av kostnaderna för de lokaler, som omfattades av 1948 års avtal, anvisades för budgetåret 1956/57, varvid jag uppskattade statens bidrag till 1 000 000 kronor. Enär i ärendet förebragt utredning icke givit tillräcklig ledning för en prövning av frågan om medelsanvisning för de lokaler, som tillkommit utöver förenämnda avtal, förklarade jag mig icke beredd att då förorda anvisande av medel till kostnaderna härför. Jag förutsatte att, då framställning ånyo gjordes om statsbidrag för dessa byggnadsarbeten, denna åtföljdes av en närmare redogörelse för byggnadsföretagen innehållande bl. a. uppgifter om de behov ur undervisnings- och forskningssynpunkt, som ifrågasvarande lokaler vore avsedda att tillgodose. Konsistoriet har nu framlagt utredning i ärendet. Med hänsyn till vad konsistoriet därvid anfört, anser jag mig kunna tillstyrka, att kostnaderna för de av konsistoriet i föreliggande utredning angivna, för undervisning och forskning avsedda lokalerna bestrides av statsmedel. Statens bidrag till uppförande av centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset beräknas av konsistoriet till sammanlagt 2 040 000 kronor. Då för innevarande budgetår anvisats 1 000 000 kronor, återstår sålunda ett belopp av 1 040 000 kronor, vilket bör anvisas för nästa budgetår.

Den av Göteborgs stad anordnade hud- och könssjukvården är sedan år 1893 förlagd till ett fristående sjukhus, Holtermanska sjukhuset. Enligt 1948 års avtal med Göteborgs stad tjänar sjukhuset tillika som undervisningsklinik i dermatologi och venereologi (p. 11, C). I detta avtal har förutsatts, att de i sjukhuset inrymda klinikerna skall överflyttas till en planerad ny sjukhusanläggning i stadens östra del. Om anordnande av nya kliniker och avdelningar skall enligt avtalet särskild överenskommelse träffas mellan staten och staden (p. 11, 3 och 4 st.).

Stadsfullmäktige i Göteborg har numera beslutat uppdraga åt sjukhusdirektionen i staden att utföra nybyggnad för hudklinik. Den planerade sjukhusanläggningen i stadens östra del har ännu icke kunnat uppföras. Med hänsyn till det trängande behovet av nybyggnad för hud- och könskliniken och betydelsen av att en dylik klinik förlägges till centralsjukhus inrymmande andra specialiteter, har stadsfullmäktige beslutat, att nybyggnaden skall uppföras inom Sahlgrenska sjukhusets område och utföras

som en fristående byggnad. Den totala anläggningskostnaden har preliminärt beräknats till 7 475 000 kronor, varav omkring 620 000 kronor beräknas belöpa på de för undervisning och forskning avsedda lokalutrymmena.

I likhet med universitetskanslern anser jag ett starkt behov föreligga av nybyggnad för dermato-venereologiska kliniken i Göteborg. Jag vill även erinra om att 1955 års läkarutbildningsutredning understrukit nödvändigheten av att alla erforderliga åtgärder vidtogs för ett påskyndande av detta byggnadsprojekt. De skäl, som framlagts för förläggning av kliniken till Sahlgrenska sjukhusets område, är enligt min mening bärande. Mot den föreslagna utformningen av kliniken har jag icke funnit anledning till erinran. Frågan om fördelning av kostnaderna för byggnadsföretaget bör bli föremål för förhandlingar mellan staten och staden. Då emellertid statens andel i byggnadskostnaderna med säkerhet kommer att väsentligt överstiga 100 000 kronor, anser jag mig kunna förorda, att detta belopp anvisas för nästa budgetår för påbörjande av byggnadsföretaget.

Någon medelsanvisning till bestridande av kostnaderna för ombyggnad av kvinnoklinik I anser jag mig f. n. icke kunna tillstyrka.

Enligt läkarutbildningsreformen har den tidigare frivilliga undervisningen i radioterapi och tumördiagnostik för medicine kandidater gjorts obligatorisk. I Göteborg bedrivs undervisning i radioterapi f. n. i mycket provisoriska lokaler. Det är därför nödvändigt att för detta ämne och för annan närliggande undervisning anskaffa tillräckliga undervisningslokaler, vilka med hänsyn till bl. a. patienttillgången och svårigheterna att transportera patienterna bör vara belägna i anslutning till jubileumskliniken. Såsom konsistoriet framhållit, yppar sig inom en snar framtid möjlighet att erhålla ändamålsenliga lokaler i omedelbar närhet av kliniken genom en påbyggnad till en blivande byggnad för högenergetisk strålning. Jag anser angeläget, att denna möjlighet tillvaratages och tillstyrker sålunda att frågan om tillgodoseende av lokalbehovet för undervisningen löses på av konsistoriet föreslaget sätt. En omarbetning av förslaget i kostnadsbesparande syfte bör dock såsom byggnadsstyrelsen framhållit komma till stånd. Med hänsyn härtill förordar jag för nästa budgetår en till 500 000 kronor begränsad medelsanvisning för uppförande av ifrågavarande, för den medicinska undervisningen avsedda påbyggnad. Enligt vad universitetskanslern upplyst torde Göteborgs stad ha för avsikt att realisera vissa byggnadsplaner i samband med förevarande byggnadsprojekt. Med anledning härav torde förhandlingar mellan staten och vederbörande kommunala organ böra upptagas angående kostnadsfördelningen och andra frågor av sådan art, att de lämpligen bör lösas förhandlingsvägen.

För bestridande av kostnaderna för anordnande av vissa lokaler inom Renströmska sjukhuset bör för nästa budgetår anvisas 14 500 kronor.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle det sammanlagda

medelsbehovet för nästa budgetår uppgå till (450 000 + 1 040 000 + 100 000 + 500 000 + 14 500) 2 104 500 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta att de mikrobiologiska institutionerna i Göteborg jämväl skall inrymma lokaler för odontologiskt laboratorium i enlighet med av mig i det föregående förordat förslag;

b) till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m.* för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 104 500 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birgit Strand

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Utbyggande av Karolinska sjukhuset</i>	3
Förslag	4
Motiv	4
Departementschefen	13
<i>Karolinska sjukhuset: Utrustning</i>	17
Förslag	17
Motiv	18
Departementschefen	19
<i>Samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för uppförande och drift av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset</i> ...	20
Inledning	20
Förhandlingskommissionens förslag till avtal	21
Yttranden	25
Departementschefen	27
<i>Bidrag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn m. m.</i>	29
Inledning	29
Förhandlingskommissionens utredning och förslag	30
Yttranden	38
Departementschefen	40
<i>Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund</i>	42
Inledning	42
Lasarettsdirektionens skrivelse den 12 juli 1954 jämte yttranden	42
Byggnadsstyrelsens utredning och förslag	43
Departementschefen	44
<i>Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m.</i> ...	45
Förslag	45
Motiv	45
Yttranden	53
Departementschefen	55